

CONTEMPORANUL

REVISTĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

IEȘIE DE DOUA ORI PE LUNA.

REDACTORI.

pentru partea literară

V. G. Morțun

N. 14. an. IV.

pentru partea științifică

I. Nădejde

Iași 1885.

Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi a primi două numere unul după altul.

S O S E Ș T E.

Scene și tablouri din viața clerului nostru,

Părintele Sofron a intrat în odaie. Fața-i asudată arată mare neliniște și supărare. Cu o basmă roșie, scoasă din potcap, își ștergea obrazul.

— Preuteasă, preuteasă, îi reu de tot, mîniea lui D-zeu ne-a ajuns, zise iel către preuteasă, oftînd și ridicînd ochii în sus.

Dar mama Filoftea nu prea ținea în samă vorbele părintelui și mătăhăea înnaite cu prosopul dînd muștele afară. Știea iea cine ieră popa, cum venea de atîtea ori cu vești, de-ți făcea părul măciucă și cînd colo remăneau numai glume ori păreri de ale Sfinției-Sale. Acuma înse uitîndu-se mai bine luă de samă că nu-i lucru curat și că trebuie să se fi întîmplat cu adevărat ce-va groznic.

— Dar, ce ai? Sfinția-Ta singur-singurel îți faci spaimă! Ce s'a mai întîmplat? Iear ce-vă despre antihrist ori despre Jidovi? Sfinția-Ta crezi toate cîte le vorbește lumea, parcă ai fi o muiere!

Antihrist și secta Ștundiștilor (care începuse a se întinde prin județul Orheiului și pe care o socotea părintele Sofron drept sectă jidovească, căci nu ținea la icoane, la beserecă, la serbători și la preuțime), îl năcăjeau urît pe părintele. O dată a avut o dezbatere religioasă cu sectanții și acuma spunea că iei au în loc de D-zeu pe Dracul și că numai cu mare greutate și ajutorat de îngerul Domnului care-i făcea vînt cu aripele a scăpat de nu s'a dat și Sfinția-Sa cu cei ce se închină Dracului. Altă dată a trebuit să adu-

că mama preuteasa pe baba Safta tocmai din *Costești* cu să-l tămăduască pe bietul popă cu felii de felii de descințece. Pricina a fost că venind Sfîntîia-Sa de la un botez, pe cînd trecea ariea diaconului a zărit avidoma pe Scaraoschi, bătînd din palme și arătîndu-și dosul cu codiță goală ca de șoarec. Popa spărieat alergase într'un suflet până a casă și povestise preutesei cele întîmplate.

— Iean taci, părinte, nu te face de ris. Sfîntîia-Ta ai bătut prea mult, du-te de te culcă!... i-a fost respuns mama Filoftea, dar popa nu s'a mai sculat până ce n'a adus pe baba Safta.

Dar acu ieră altă ce-vă.

— Sezi, părinte, și spune ce iese, nu amestecă de nu te mai pricepe nici Naiba.

— Sosește, preuteasă, sosoște poimine în spre sară va fi și pe la noi!...—de abiea putu roști bietul popă gîfuînd greu.—Ieram la Vasile Hodoroabă, știi... al lui moș Pavăl, vorbeam încă... de ce vorbeam? Am uitat... ba nu... da, îmi aduc aminte.. vorbeam despre scroafa lui cea târcată care fătase trei pureci cu două capete, adecă știi unul ieră fără cap, nici măcar atîtica!.. Da, zic, bade Vasile, nu-i lucru curat, ți-a făcut cine-va, jidovinele dracului au deochiat scroafa, unde s'a mai văzut pureel fără cap? Trebuie, zic, sfîntită poieata, te ceareă *Ducă-se pe pustii*. Și încă vroiam să-mi aleg un pureel din cei doi, cînd nu mai ce aud:—Părinte, părinte, unde iești?—Cine strigă nu știeam! Ies din poieată răpede, mă uit, văd pe palamarul din *Frumoasa* călare pe ieapa părintelui Arghir, știi cea ce-a lepadat anul trecut minzul, încă..

— Destul, părinte, ce tot dai cu ieapa, i-a zis preuteasa cu eiudă, veșnic așa: începi de la Ivan și ajungi la Adam! Iei și ce? Ziseși că ieră călare...

— Da ieră călare... îmi face cu mîna să viu la dînsul, ieu fac tot cu mîna să vie la mine... vine în sfîrșit... Ar fi avut haz să mă duc ieu! Vine.—Ce iese, moș Agapi? strigăi?. — Nemică, respunde.—Cum nemică?—Așa!—Apoi ce strigăi? — Ți-am văzut porcii chiar lîngă ieaz.—Păcatele mele, zic, dar ce cătai pe la ieaz?—Am fost să-mi văd popușoi.—D'apoi, zic, popușoi Mne-tale nu-s lîngă ieaz, acolo-s ai dascălului!—Da, zice, tocmai, dar iel m'a strigat din deal. Vina, mi-a zis, în coace, să-ți vorbesc! Iei și te-ai dus? îl întreb.—Cum nu, m'am dus, răpede.—Iei și ce ți-a spus? îl întreb.—Te rog, a zis, du-te, dă o fugă până la popa Sofron din *Vorniceii* și dă-i țidula asta, spune-i că-i de la părintele blagocin.—Dar de ce n'a venit dascălul singur, l'am întreb- bat, dacă l'a trimis la mine părintele blagocin?—Da, venea iel în treapad; dar m'a zărit pe mine în deal, m'a chemat și m'a rugat sa-ți aduc țidula și ieacăta mă-s, poftim! Cînd am cetit țidula am înțelinit, mi s'au luat picioarele, na cetește!

Popa Sofron a oftat greu și a scos o hirtie mototolită de tot din potcap.

— Sfinția-Ta, știi bine că nu cetese beserecește,—a răspuns mama Filofteaa mînioasă pe popă, pe blogocin și pe toată lumea. Popa îi căzuse pe neașteptate a casă tocmai cînd dădea muștele afară ca de obicei și aștepta pe notariu, care de la un timp încoace, nu știu de ce, cam des venea la casa popei cînd Sfinția-Sa nu ieră.

Satul vorbea multe, dar cine-i în stare să asculte cite de toate se vorbește în sat, că dă, gura lume-i slobodă numai pămîntul o astupă, vorba celuia. Numai în gura lumei să n'ajungi! Gurile rele vorbeau că o dată a ieșit notariul de la preuteasă în zori de zi, cînd părintele ieră dus la iearmaroc la Oroheiu, ca să vîndă o păreche de boi.

Popa stătea cu scrisoarea întinsă spre preuteasă.

— Ceteste-o, părinte, că doar n'ai luat cîmpii.

Popa a cetit cum urmează:

„Părinte, să fii gata, poimîne'n spre sara, pe la cinci ceasuri va sosi Prea'nalt Prea-Sfinția-Sa arhiepiscopul nostru Pavel și se va opri pe la Sfinția-Ta. va sluji liturghia, va face revizie sfintelor daruri, mirului, cărților, *are și o jalbă!* Mă înțelegi Sfinția-Ta, *are și o jalbă.*“

— Preuteasă, preuteasă, ne-am prăpădit, înțelegi tu, *are și o jalbă*, o plîngere asupra mea de la vre-un mișel... știi ieu de la cine?

Popa numai a oftat greu și s'a pus pe scaun lingă masă. În oglinda de pe păretele din față-i se vedea obrazul părintelui galban, ochii pierduți și părul muiat de sudoare și lins.

— Of, părinte, cînd te aud vorbind așa, mă prinde mai mare seirbă, a zis mama Filoftea, iești mai reu de cît o muiere, a greșit D-zeu ca te-a făcut bărbat. Ți-ar șede mai bine cu furca de cît cu cădelniță! Rușine, părinte, rușine! Ieu is o femeie slabă și vezi nu-mi pierd curajul. Ține-ți firea! Iei și ce, dacă ieste vr'o plîngere împotriva Sf.-Tale? Ce reu ai făcut cui-vă? Cui poți face Sf.-Ta, reu? Toți îți fac reu, tot satul își bate joc de Sf.-Ta. Poți să-i spuî arhiereului chiar așa. Și pe urmă? Arhiereul nu-i lup, nu te-a păpă. Va sosi, va căuta, va sta la noi la masă și va plecă. Ia-i mare lucru?

— Preuteasă, preuteasă, Dumnea-ta voești ca o femeie, a răspuns părintele Sofron. Cum să îndrăznesc ieu să vorbesc cu Prea Sfinția-Sa, cînd oiu vedea ieu fața lui cea luminată, pierd glasul și gura mea va fi mută, cum zice proorocul Zahariea la cap cincî... (așa-i parcă?) și Dumnea-Ta zici să-i vorbesc, ieste cu puțință?

Preuteasa s'a uitat lung la popă cu jale și cu despreț și a elătinat din cap.

— Lasă, atunci voia vorbi ieu! Nu te teme!

Pe urmă a șters oglinda și a început a se căuta într'însa. Iera mama Filoftea grasa, rumână, cu ochi frumoși albaștri, nu i-ai fi dat mai mult de 30 de ani, de și avea 35. Privindu-se cu mulțămire în oglindă, preuteasa a zimbit puțin arătînd două rînduri de dinți mărunți și albi.

— Lasă pe mine, părinte și du-te acuma de caută ce-vă bu-nișor pentru masă ca să avem cu ce priimi pe Preaosfințitul. Pleacă!

Popa s'a sculat, a oftat, s'a frecat c'o mină la seale și a ieșit.

Peste vr'un sfert de ceas ajunsese părintele Sofron pe la marginea satului. Cu capul plecat, cu pălăria lăsată pe ochi, mergînd încet și gînditoriu ajunsese la casa vechilului Ion Podoba.

— Buna ziua! ce mai faci, părinte? Sănătos?

— Sănătos? mulțămim! Dar ma-ta, chire Ioane?

— Și ieu, slavă lui Asmodeu. Ce mai lucrezi Sf.-Ta, ai min-tuit de prăsit?

— Nu încă, mai am în ogorul cel de lingă pîrau ca vr'o trei *cirto*.

— Îs frumoși păpușoi!

— Așa potriviți, slavă Domnului.

— Sezi, părinte.

— Mulțămim ca nu stau mult!

Popa a tușit, a dat de pe frunte o vită de păr și s'a pus pe un jilt.

— Ce mai face cucoana preuteasă?

— Iea ca prin casă, știți, răspuse părintele Sofron, tot se porăește cu gospodăria. Apoi după o tăcere cam lungă — Ieu, chire Ioane, am venit să te rog de ce-vă, (aice popa a tușit iea-ră-și în mină...) să te rog de ce-vă, de mare trebuință... nu ca pentru mine, dar mai mult din punct de vedere, zicînd așa, pen-tru obștie, cum zice sf. Ioan Bogoslovul: „Să fiți voi pentru noi, țării pamîntului, ca pentru Hristos...” (aice pe bietul popă l'a apu-cat așa tusa, că putea să se înnece, de nu-i dădea vechilul un pă-har de apă).

— Iean lasă, părinte, pe Ioan Bogoslovul și spune ce ai de spus!

Popa se încurcase acuma de-a binele. În fața acestui vechil tînar, pătea tot deauna așa, își perdea curajul, deși mult enraj nu avea bietul popă nici față cu alții. De Podoba se temea, i se pă-rea prea învățat și apoi vechilul o dată i-a fost spus, verde în ochi, că nu crede în Dumnezeu, cînd ceala îl întrebă de ce nu vine cîte o dată pe la beserecă. De atunci se ferea de daravere cu vechilul: de-l vedea într'o parte a satului, iel apucă în alta. Popa

stiea că „de omul abraș să tai poala să fugi.“ Cînd s'a întîlnit o dată cu vechilul la o nuntă, părintele a scăpat crucea din mîna și a încurecat slujba, de-au ramas bieții oameni necununati după toată regula. Teama Sfinției-Sale ieră neîntemeiata, Podoba ieră ales de bun cu toți, chiar popa nu putea spune nemică de reu împotriva tînarului.—Bun, bun, nu zic, om blajin, ca un copil, dar ce ți-i bună, nu crede în Dumnezeu ! Vra să zică antibrist, vra să zică vrăjmașul lui Hristos și al mieu !— Popa bun și iel, luă cît îi dau țeranii. Popa, zic, îi plăcea vechilului. De multe ori vroise se facă prieteșug cu dînsul, dar văzînd frica popei l'a lăsat în plata Dîmnului. Acum văzîndu-l că a venit singur, fără a fi poftit, vechilul se miera mult, dar și-a ascuns mierarea. Pe bietul popă numai frica de preosfințitul Pavel l'a mînat, numai cînd a văzut cuțitul la os l'a făcut să vie singur la antihrist în casă. N'avea bietul nici de unele. Cu ce să ospăteze pe Sfinția-Sa ? Grozav ieră vechilul, dar Preosfințitul și mai și. A venit deci la Podoba să ceară.

— Ți-a trecut părinte ? l'a întreat vechilul după un timp.

— Mulțamesc, trecut .. iești prea bun... Îți fac supărare... nu face nemică, adecă nu, mă ieartă... nu ieu, dar preuteasa... nu tocmai iea singură, dar ieu din partea mea m'am gîndit... iea a zis : „Lasă-te pe mine, părinte, și du-te, acu de caută ce-va bunîșor, pentru masă ce să avem cu ce primim pe Preasfinția-Sa...“ Aice s'a oprit popa neștiind ce se mai spue.

— Nu te înțeleg, părinte, lămurește-mă ; ai nevoie de mine ?

— Da, da, tocmai de Dumnea-Ta ieră vorba... adecă nu de Dumnea-Ta, dar de bucătariul Dumne-Tale, vorba ieste că iel ie foarte bun și ar putea găti ce-vă potrivit pentru stomahul Preasfinției-Sale.

De ce mai mult vorbea popa, de ce vechilul îl privea mai cu băgare de samă.—Bietul om, gîndea iel, îi lipsește o doagă. De treabă-i; dar ce ții bun, dacă-i într'o ureche. Toți pletoșii mi-s urfiți, aceea mi-ar plăcea, d'apoi dacă-i nebun... — Popa parcă-i gîcise îndurile lui chir Ion.

— Să-ți spun curat, a început iel o dată, adunîndu-și toate puterile, am nevoie de bucătariul Dumne-Tale, să-i dai drumul pe mine.. am mare nevoie... poimîne sosește... face revizie... și ar trebui o masă înțelegi ma-ta, bună să fie !

— Vra să zică îi vorbă de bucătariu ? Bine ! a respuns vechilul — Popa tot nu se sculă.

— Apoi, cînd mă gîndesc, că mămăliga ie foarte bună, dar cum s'o dai la masă arhiereului. Ie cu puțință ? Și ce să fac ? La erismă afara de covrigi uscați nu găsești nemică... apoi dă, covrigii is buni iei, dar stomahul arhiereului poate că... știu și ieu... n'ar fi bine să-i dau la masă covrigi... Nu-i vorbă am pesmeți...

dar, știi, an s'a făcut grîul cam cu neghină și puțin, am pus orz
ca toată lumea... Ce să facem, n'avem de ajuns... Dacă ai fi bun
să-mi dai... (Tusa ieră sa înnece acuma chiar cu totul pe părintele).

Vechilul ridea și dădea prieteneste popei cu pumnul după cap.

— Of! a dracului tusa .. să ferească dumnezeu... adecă, cît tră-
este omul tot păcate face... ce am zis ?

— Bine, părinte, îți dau și pine, mai ai nevoie de ce-vă.

— Da, a răspuns iel, dar n'am îndrăznit să cer, iești și așa
prea bun... îți fac osteneală.

— Lasă-mă cu osteneala, ce osteneală ?

— Hei, spune ce mîinică bărbosul D-voastre.

— Care bărbos ? a întrebat popa cu naivitate.

— Apoi nu-i vorbă despre popa peste toți popii, adecă de
prea cuviosul Pavel ?

— Da, dar Dumnea-Ta, așa vorbești de dînsul ? Zeu ie păcat
că șed ieu aice... bine, dacă-i așa... fie ce va fi... mare-i Dumnezeu.

— Dă, dă, ieartă-mă părinte, n'am voit să te obijduesc, uită
vorbele mele ; vra să zică : bucatariul, pine și vin .. atita ? Dar
știi îi prea puțin ! Din vin și din pine numai Hristos ar putea să
facă ce-vă...

— Iear ai început, i-a curmat popa vorba, dacă-i așa, mă duc.

— Stai, părinte, ce dracul, nu fi hursuz, nici nu știu cum să
mai vorbesc cu Sfinția-Ta, ziceam că vinul și pinea nu vor fi de
ajuns ; mai trebuie ce-va, ce-vă bunșor.

— Pește, a zis popa, peste proaspăt !

— Vra să zică ai pește ? Bine și asta... dar altă ce-vă ?

— Nu, nu, ieu n'am pește, dar în ieazul boierese, dacă ai fi
așa de bun să mă lași să prind...

— De ce nu, foarte bine, du-te și prinde, dar trebuie să mer-
geți mîne la resăritul soarelui...

— Da, știu, știu dar vezi că ieste o încureătură, n'am năvod
aice-i treaba...

Prinsese popa la curaj, vorbea mai deslușit, și cite-o dată
chiar ridea.

— Hai, ghidi, popă, să-ți dau și năvodul, vra să zică ? ridea
vechilul. Bine, așa să fie, cum a zis sfintul duh ! Așa-i parcă ?

— Ma-ta iear ai început... apoi vezi... nu-i bine, mă mîinică,
nu-mi trebuie nici pește, nici năvod, mă duc. (Și chiar se sculase
popa).

— Dar, lasă acu, nu te mai mîinea, nu-i vreme, închipue-
că n'am zis nemică. Fie, zic, îți dau și năvodul. Oameni ai să-
tragă ?

— Of, of, a răspuns popa, aice-i vorba, ieră să mă întreb...

— Cum, l'a întrerupt vechilul, vrai să-ți trag și năvodul
ridea acuma cu hohot vechilul, bătînd pe popa pe umăr.

— Nu, nu, dar ieră numai să-ți spun... cum și ce s'a întâmplat. Înainte de a veni pe la D-ta, am trecut prin sat și am vorbit cu vre-o doi trei creștini.—Să dați, zic, ajutoriū, că nu-i numai pentru mine, dar și pentru voi, pentru sufetele voastre... să dați ajutoriū la tras peste.

— Vra să zică, ai știut că am să-ți dau voie și năvodul ? îl întrebă vechilul.

— Se înțelege, am știut, ieseți om bun, numai nu-mi place ca nu crezi în Dumnezeu și încă...

— Iei, să lăsăm asta acu, urmează. Ce ți-au respuns oamenii ?

— Închipește-ți, ce nerușinare !—Prinde și singur, mi-au zis. Sfintiea-Ta tot n'ai ce face. Ce ne trebuie nouă arhieru ? Dacă ți trebuie să-l hrănești cu peste, prinde-ți.

— Au dreptate, bieții oameni, zise vechilul, au de lucru, n'au când pierde vremea. Iei și ce-ai făcut ?

— Va veni diaconul, pisaltul, palămariul, dascălul ; am mai găsit vr'o doi băieți, pe urmă păzitoriul beserecei... atîta !

— Puțini, a respuns vechilul, ți-asi da și oameni, dar is cu totii la lucru, poimine îi serbătoare, mă grăbesc eu căratul. mă tem de ploii ! În sfîrșit vreau să văd și ieu cum prindeți ; mîne să vii pe la mine, părinte, cînd veți pleca.

A doua zi, încă nu se făcuse bine ziuă și popa bătea în obloanele ferestrei de la odaiea vechilului. Prințatorii de peste duseră năvodul încă de eu sară la părintele Sofron.

— Scoală-te, chir Ioane, ai zis că mergi să ne vezi cum prindem peste... strigă Sfintiea-Sa punînd gura la oblon.

— Mă scol, se auzi d'înauntru așteaptă puțin, ies îndată.

Peste vr'o zece minute popa și vechilul mergeau împreună spre ieaz. N'au apucat iei a ajunge la păduricea după care ieră și moara de pe ieaz și au auzit deslușit zgomotul păscuitorilor.

— Apoi ! a zis popa supărat, mi se pare că că au și început... of, ce oameni... !

— Iei și ce ! Lasă-i la pustiea faci vechilul.

— Nu prea șede bine, tot, ori și cum, trebuia să ne aștepte... să le dăm voie...

Păscuitorul ieră în toată puterea. Sloboziseră năvodul și-l trăgeau acuma, dar nu ierău oameni. Dascălul, pisaltul și păzitoriul beserecei trăgeau de o fringhie legată de un colț al năvodului, și stăteau pe malul drept ; vr'o șese băieți trăgeau de pe malul stîng. Diaconul ședea într'o luntrișoară și îmbla să descurece năvodul dacă se anina unde-vă. Părintele diacon ieră îmbrăcat cu antereu de mica-ton albastru, cu poalele suflecate în briu. O palărie, veche și ruptă, ce semănă c'o ciupercă îi ședea tocmai pe ceafă, așa că toată

runtea și obrazul ierău supuse la întâmplările vremilor. Părintele diacon cu spetele-i late, cu năltimea-i neobișnuită, așa croit reu și cusut bine cum ieră, semănă mai degrabă a căpitan de haiduci de cît a slujitoriu al lui D-zeu, mai puneți la socoteală că îl dăruise Domnul cu un stog de păr des și creț care nu făcuse cunoștință cu foarfecile nici pieptenele. În minele-i vinjoase și păroase, ținea lopata cu care ridica niște valuri uriașe, de gîndeai, că împlă vaporul pe ieaz, nu o luntrișoară.

Cînd a văzut părintele Sofron isprăvile diaconului, s'a apucat cu amîndouă mînele de păr.

— Diacoane, dar ce, ai nebunit ?

— Și de ce, mă rog, l'a întrebat diaconul, dar așa de gros și așa de tare în cît a resunat de vr'o cincî ori din pădurea vecină.

— Cum, de ce ! Dar unde a mai văzut cine-vă, să meargă luntrea înaintea năvodului.

— Mai bine taci, părinte dacă nu înțelegi.

— Tu ai să alungi tot peștele ! Așa se prinde ?

— Nu te teme, nu-l alung ! și întorcîndu-se către trăgători, a strigat din toate puterile :—Voi colo! ce! Ați adormit ? Trageți mai îute, mișcați-vă, trageți !

— Pentru numele lui D-zeu, nu mai răcnî așa.

— Stați, tipă diaconul, ne luînd nici într'o samă sfatul popei și văzînd că se aninase năvodul drept la mijloc, iar cei de pe mal se opinteau de-i traceau sudorile.—Stați locului, stați, s'a aninat ! Răpede întoarse luntrea, se apropiè de locul cu pricina și lepădînd lopata și-a suflecat mînecele, s'a plecat și a început a întinde capătul cel aninat.

— Gata, acu se poate și înaintea !

Preutul uitîndu-se la dînsul, numai a dat din mîni.

— Ce dai din mîni ? l'a întrebat vechilul.

— Nu mai mînînea Preosfințitul pește !

— De ce ?

— Apoi ce gîndești ma-ta ! Peștele doar nu-i nebun. Numai prăvește-l pe diacon. Doamne păcă-i o fîeară selbatecă ! Așa se prinde peștele ?

— Marș, marș, strigă pe neașteptate diaconul de se resunau meleagurile,—înnainte !—Apoi sîrînd în picioare iar a ajuns înaintea năvodului ridicînd o groază de valuri.

— Dar nu răcnî, tu ! strigă și popa mînios.

— Nu prea poronci așa, părinte, îi respunse diaconul supărat și iel, că dacă povestea-i așa nu mi-i greu să te las...

— Mai bine, că tot n'are să fie nici-o pricopsală.

— Sfinția-Ta, poate acu prinzi pește întăiu, i-a zis diaconul, dar ieu atîția ani să trăesc de cîte ori am prins și cîte năvoade

am rupt ! Aşa ! Am păscuit în Dunărea. Ieaca aşa. Dumnea-Ta să taci !

— Bea treabă nu scoatem nici un peşte de ris.—A rupt ! Îl cred.—zise popa către vechil, oftă de mai multe ori. se frecă cu mina la şele şi se lăsa pe năsipul de la mal.

— Staţi ! a mai răcnit din nou diaconul, îi vreme să ridicăm peştele.

— Încă nu, cum se poate ! zise popa împotrivindu-se ; dar cine-l luă'n samă ?

— Dar ce poftesti, să-ţi tragem năvodul cale de zece poşte ?

— Nu, dar măcar până mai încolo unde nu-i malul aşa de de malt şi de răpos, aeolo-i şi mai uşor de scos.

— Dar aice nu-i bine ? întreba diaconul hărăgos.

— Ce feliu de bine, diacoane, nu vezi ce maluri ?

— Dar Sfîntîea-Ta nu ştii, a respuns îel uitîndu-se chiorîş, că ouăle nu învaţă pe găina ?

— Cu toţi au bufnit de ris, numai dascalul şi cu pisaltul nici nu au zimbit, dascalul numai a zis :—Prea mult vorbeşte părintele diacon !

— Mi-i ciudă, zeu, că nu pot şi mai mult, păcat că am numai o limbă !

Şi diaconul luînd capatul frîngîiei din mîna celor ce trăgeau a apucat spre malul pe care şedeau popa şi vechilul.

— Acu, cu toţi odată, încă... încă : strigă îel sărînd din luntre pe mal şi trăgînd din răspuţeri năvodul. (Popa şi vechilul trăgeau şi îel.) Încă odată, hup, striga, nu va daţi în lături... cu toţi... o dată !

Trăgeau la năvod de-i luau dracii.

— Par că-i prea uşor, nu ştiu ce să fie, zise dascalul.

— Ştii tu mult, din lingură şi în gură, ai văzut ! i-a respuns diaconul, înainte. . trageţi..!

Acuma a zărit popa un gît de şip, ieşînd din buzunariul diaconului, Popa l'a scos încetîşor, l'a mirosit, a dat şi vechilului să miroasă şi clătînd din cap desnădăjduit a vîrit şipul în buzunariul său.

— De aceasta face atîta zgomot ! şopti popa. Vechilul nu zise nemică, numai a ris.

Diaconul nici n'a simţit de isprăvile popei şi tipă înainte. În sfîrşit năvodul ajunsese la mal şi... vai ! jumătate de fundieră rupt ! popa dădea din mîni de mîerare.

— Vezi, ce ai făcut tu ? se răsti îel la diacon, vezi, c'ai rupt năvodul ? Ce să facem acu ?

— Ieu, ce-s de vina ? l'am rupt ieu ?

— Dar cine ? nu ziceai tu : trageţi, trageţi, înainte, ca un eapieat ?

Dar nici diaconul nu -și a pierdut firea.

— *Ce n'est rien!* a strigat iel de o dată franțuzeste:—nemi-că! Și scoțind tot năvodul pe mal a zis dascălului: Aleargă, dascăle, la crișmă și compără un ghem de șfară inglizaseă, răpede... iute. Îndată cîrpin noi ruptura aceasta!

— Dumnea-Ta mai bine trimete pe pălămariu. i-a respuns dascălul și s'a pus jos pe pămînt.

— Atunci aleargă tu, pălămare, iute!

— Dar, oare dă crișmariul șfară fără bani? îl întreba pălămariul.

— Cum să nu dee, spune că părintele a trimes.

— Și pentru ce, mă rog, părintele? Tu ai rupt, tu drege, strigă popă mînios.

— Dreg ieu, dați șfară!

— Doamne, doamne, ce păcate am mai avut! se căină popa și virînd mîna în buzunariu după părăle scoase cite-va copeici și le dadu pălămariului.

— Iute, marș! a mai zberat diaconul în urma pălămariului, apoi parcă aducîndu-și aminte de ce-vă a dat fuga către păduree, dar n'au trecut nici două minute și văzînd buzunarele goale a ieșit fript și alergînd ca un zmintit a sărit în luntre, a trecut răpede ieazul și oprindu-se acolo unde luase de la băieți frînghia năvodului, a început a căuță de a mănuntul prin iearbă, apoi sări în luntre și ne găsiînd nemica s'a suit din nou în luntre și a vislit până la mijlocul ieazului acolo unde se încurcuse năvodul. Acolo se opri, se puse în genunchi și punînd mîna la ochi, s'a uitat lung, lung în fundul ieazului, apoi lepădînd antereul și cămeșa a virit amîndouă mînele în apă. Bijbîind mult a dat de nu știu ce.

— Ieaca fundul năvodului, a strigat iel atunci scoțind din apă o bucată de împletitură ca de un stînjîn de lungă și scuturînd'o în aer. Ieaca afurisitul de năvod se aninase într'o cioatecă la fund.

Dar se vedea că nu căutase iel fundul năvodului ci alta ce-vă, căci îmbrăcîndu-se cu hainele și lepădînd în luntre bucata ruptă, a mai mers în alt loc și negăsiînd nici acolo ce căuță, s'a întors posomorît la preut și s'a așezat la pămînt turcește cu picioarele sub dînsul.

— Dar ce ieste, diacoane, ai pierdut ce-va? îl întreba popa. Acuma înțelese iel treaba.

— Sfinție-Ta l'ai luat, zise iel vesel și alăturîndu-se de preut.

— Ce?

— Dar îl ai! pe ochi te vad!

— Ce, diacoane, spune lămurit, nu te pricep...

— Destul, destul, nu mă chinui, dă mi-l...

— Dacă-i așa, na ți-l, Dumnezeu cu tine. Apoi scoase șipul din buzunariu și i-l dete.

— *Merci beaucoup!* strigă diaconul.

— *Voulez-vous?* mai făcu iel întinzînd șipul la vechil.

— Mulțămim, nu vreau, respunse vechilul.

— Îmi pare reu, dar Dumnea-Ta, părinte?

— Of, of, numai păcate cu tine!

— Dar bea, îi uită de năcaz!

— Popa a băut cîte-va gîturi și i-a dat stecla înapoi. Diaconul cînd a pus'o la gură n'a luat'o de cît goală, a supt tot.

Peste cît-va timp a sosit și pălămariul cu șfara și diaconul s'a pus pe lucru. Într'un șfert de ceas a cîrpit ruptura și s'au apucat iear de tras. Dar cu toată munca, tot în zădar, peștele parca înnadins nu vroea să se prindă; au tras la cele mai bune locuri și de abiea s'au ales cu cîte-va duzini de raci.

— Îi prea cald, tot peștele s'a îngropat în noroiu, zise, chip mîngiere, diaconul.

Desnadăjduirea popei ieră mare.—Cu ce să-l hrănim? se tot întrebă, cu ce să-l hrănim? of! of!

— Apoi ce să facem? Spune-i și Dumnea-Ta. Prea înalta Ta Sfîntenie, măcar să crepi, dar peștele nu se prinde.—Și spunînd acestea hohotea diaconul de elocoteau văile și pădurile.

— Of, of, om spulbăratec ce iești! Tie îți vine a glumi, dar cum să dau ieu ochii cu arhiereul, ce să-i zic? Păcatele mele!

— Fă și Sfîntia-Ta, cum a făcut o dată un preut bătrîn: a fript un purcel și a zis:—Apoi, Preasfîntia-Ta, pește n'avem, să cumpărăm n'avem părăle, zi purcelului acestuia să se prefacă în pește.

— Basm fără înțeles și prost zise preutul mînios
Diaconul ridea de i se întinsese gura până la urechi.

Și așa păscařit noștri s'au întors a casă cu minele goale.

În spre sară înse popa iear bătea la ușa vechilului.

— Ieartă-mă, te rog, iear la D-ta am venit.

— Cum, tot pentru arhiereu?

— Ce să facem, păcatele noastre cele grele!

— Dar ce mai ieste?

— Bucătariul zice ca ar trebui unt proaspăt și unt de lemn

— Apoi să iee.

— Mai cere... crastaveți verzi... Dumnea-Ta ai?

— Am, dar ce?

— Vroim să facem un *ma'onez* sau așa ce-vă, dracul să-l știe.
doamne ieartă-mă!

— Să iei, părinte, să iei, cît poțtești!

— Doamne, abiea mă poartă picioarele, nu m'am pus jos de cînd cu păscuitul.

— Dar cum ai făcut cu peștele ?

— Cumpărai puțin... și punîndu-se pe marginea scaunului adăogă :—Acu încă și alt năcaz.

— Ce felin ?

— Tot elirosul s'a îmbătat, s'au îmbrăcat ca *irozii* și diaconul ie bat și dascalul chiar. S'a încureat și notariul cu dinșii și acuma să auzi la crîsmă ce cîntece trag, niște solo și niște trole, că te apucă, fiorii. Ce sa-ți mai spun, îl știi pe diacon. Ce glas ! Ca de ieu, nu altă ce-vă !—Nu știu ce să fac, mă tem că n'au să poată sluji mine.

— Iea îți faci singur spaimă, se vor trezi iei !

— Dar cum ? diaconul urlă de s'aude tocmai la *Frumoasa* și tot franțuzește.

— Dar de unde știe iel franțuzește ?

— Așa pe lîngă boieri a învățat și iel cîte ce-vă, și acu o întoarce cum îi vine.

— De ce nu te-ai dus la crîsmă să le spui ?

— Dar tacî, chir Ioane, poți să le spui ce-vă ? De dascalul nostru și arhiereului i-a fost de a scăpărea.

— Cum de a scăpărea ?

— Iea așa. L'au pus pe dascal mai anul trecut la canon și l'au trimis la curtea Prea sfinției-Sale să lucreze la cele mai grele trebî : tăiea lemne, cără apă, săpă la pămînt. Atunci într'o zi l'a trimis iconomul la apă cu sacaua. A plecat și nu s'a mai întors. Vr'o două săptămîni l'au căutat și l'au găsit, dar ce țî-i bun: nici tu cal, nici tu sacă, nemică ; se vede că a vindut tot și paralele le-a băut ! Arhiereul auzind a zis : Dați-l cioarelor înapoi a casă, că rămîi fără cai.

— Iei vezi ? Așa poamă-i dascalul nostru !... Ce oameni avem aice în sat ! Mai rei de cît Tătarii, mai zise popa ținînd mîna pe elampa ușei, abiea am găsit vre-o cîte-vă femei și babe ca să spele podelele în beserecă. N'au nici pic de dragoste pentru Dumnezeu !

— Apoi nu-i treaba D tale să te îngrijești de podelele beserecei...

— Așa, ți-ai găsit... dacă-s toți beți ca niște porci, morți beți cu toții. Plecăciune, să mă ierți, mai zise ieșînd pe ușa. Bucătariul se laudă :—Ți-oîu trînti o masă, de nici un arhiereu pe lume n'a văzut mai bună, ieu, zice, știu gusturile arhierești și toate bucatele ce le plac lor.

— Numai dacă vrei să se aleagă ce-vă, i-a zis vechilul rizînd, să nu-i dai de băut, că-ți face o mîncare de te va pomeni arhiereul !

— Săracul de mine, și de mine! d'apoi ieu i-am dat.. Adoua-zi după pascărea cea îmbielșugată Ieră serbătoare. Clopotele beserecei de la „Vornicea“ sunau ca în ziua de Paști. O droae de băieți se întreceau care de care să toace mai frumos, așa că palamariul, pre care și fără de aceasta îl durea capul, după beția din ziua trecută se văzu nevoit să iee o prăjină și să-i alunge din clopotnița; dar nu apuase a-i întiri de la toacă și dracii se apucară de bănănit clopotele. Moșu Gavril i-a dat de miț de ori la mama dracilor și a apucat spre jupînul Itic ca să-și mai potolească arsura din gitlej. Mic și mare vroind să vadă pe Presfinția-Sa ieșiseră din cocioabe, bordee și case, se grămădiseră împrejurul beserecei și crișmei, că nu veneau tocmai departe una de alta... Locuitorii se îmbrăcaseră cu ce aveau mai frumos. Mai aproape de beserecă pe niște pietre ședeau toate babele și femeile din sat; năframele lor albe și testemelele negre se deosebeau ciudat de barizurile roșie și stacojii ale nevestelor tinere și ale fetelor. Mai departe aproape de crișmă moșnegii îmbrăcați cu itari ori cu berneveci, cu sumane și fără, numai în cămeși, povesteau de cele trecute și din cînd în cînd tot aruncau cite o căutătură la jupînul Itic. Flacăii și flacăoanii glumeau, rideau, uitîndu-se la fete cari umblau încoace și în colo. Alți tineri se trînteau ca să-și arate puterile ridicîndu-se unul pre altul de brîu. Priîntre lumea de jos, prostimea satului, se primblă și lumea aleasă, aristocrația: Preuteasa îmbrăcată cu rochie albastră de cit și strînsă de mai nu putea să se resufle, decoiltată de mai nu-i ieșeau țitele afară și cu pălărie galbană de pae împodobită cu flori roșe, se ținea de mîna cu diaconița, iear frumos și cu gust dichisită. Lîngă preuteasă mergea notariul, om slăbănog, șont și cam ghebos, ras la mustețe, fără barbă și cu părul uns de-i curgea unsoarea. Notariul părea tare vesel și mereu tot șoptea la ureche preutesei și o făcea să ridă și să se înroșască.

Tot „civil“, adecă îmbrăcați ca și notariul cu surtuțe, șepci și pantaloni peste turetei, se primblau și trei feciori boieresti privind cu ciudă la norocosul notariu. În pridvorul beserecei profesorul cu școlarii repetau un cîntec ca să întimpene după cuviință pe Sfințitul Pavel.

Se știa că trebuia să vie spre sară, dar mai pe urmă venise un om de la blagocin și înștiințase pe preut că Preasfîntul vine pe la amieză. S'a cam îngrijit popa; una că masa putea să nu fie gata și apoi clirosul încă nu-și venise în fire după cheful ce trăsesese în ziua de ieri. Lumea flămîndă se temea să se răpadă să îmbuțe cite ce-vă, căci arhiereul putea veni nici nu știi cînd.

Ieră pe la 11 ceasuri, soarele ardea adevărat ca în luna lui Iunie, ieră o nădușală de nu-ți găseai loc. Toți sufereau, dar nime nu gîndea să se ducă pe acasă.

Palamariul se uită la umbra clopotniței, care ieră la dînsul cel mai bun ceasornic.—Îți amiează, du-te de spune părintelui,—zise iel unui băiet și apucând singur capetele frîngii'lor atîrnate de limbele clopotelor a început întăiu încet, apoi mai tare și mai tare a face așa minuni, că băieții numai se uitau unul la altul și rîdeau de mulțămire. Tot clerul în veșminte nouă stătea în pridvor de unde dase afară pe profesor și pe școlari. Toți se uitau pe drumul ce mergea spre mănăstirea *Frumoasa*. Pe drum se arată un călăreț, care alergă spre sat cît ce-i putea calul.

— Uitați-vă, s'a auzit prin mulțime, trebuie să fie vr'un trimes de la *Frumoasa*.

Părintele Sofron numai s'a îngalbenit, simțea cum i se reește sîngele. Călărețul a dat într'o parte și s'a făcut nevăzut după casele din marginea satului.

— Poate să nu fie trimes, poate-i vr'un țeran, zise diaconul cu glas răgușit. Se vede că „irozii“ nu ieșiseră încă di'ntr'însul.

Popa auzind asta s'a făcut foc.

— Destul, diacoane, ce-ți mai bați limba, unde s'a văzut să alunge țeranul calul așa degeaba, doar n'a înnebunit. Trebuie să fie trimes de blagocin.

— Apoi Sfințiea-Ta să vezi acu o vacă fugînd și tot ți s'ar părea că-i de la blagocin, respunse diaconul cu despreț.—Unii au început a ride

— Destul, destul, diacoane!

— Tii . . . ! să fie acu o oacă de boș, ce bine mi-ar prinde, parcă-i pojar înuntru! Ce zici, dascăle?

— Ar fi bine, părinte diacoane, nu-i vorbă, dar mai bine ar fi o oacă de vin.

— Vine, vine, ieacăta-l'îi!—A strigat mulțimea.

După un stog mare de fin din dosul beserecei s'a arătat un om călare pe o drîglă și venea drept spre beserecă. Ieră palamariul de la *Frumoasa*, călare pe ieapa preutului Arghir. Omul ieră îmbrăcat cu antereu gălbui, cu palăria pe ceafă și picioarele îi ajungeau mai pāna sub pîntecele calului. Cu biciușca necontentit jărpăia în dreapta și'n stînga pe bietul dobitoc.

— Vine, vine, sosește! strigă palamariul apropiindu-se de beserecă și de abea mai ținîndu-se pe cal—s'a pus în trāsura.

N'a mîntuit bine și se arată pe drum un nour de praf, înna-nte venea o cărucioară, după dînsa o careta cu șese cai și apoi o trāsura mare descoperită cu patru cai. Părintele Sofron s'a minunat că n'a murit de frică văzîndu-le.

— Gata-s toate? întrebă bietul popă pe diacon.

— Se înțelege. Mai începe vorbă? respunde diaconul su-ghițînd.

— Pe pristol îi șters?

— Șters....

— Antemisul l'ai desvălit ?

— Desvălit....

— Tu, măcar puțină tămie ar trebui să rugumi, că puți a rachiu ca di'ntr'un butoiu!

— Asta se poate! Am cinstit frumușel!

— Da de cinstel!... Dar regula n'ai uitat'o cum trebuie să-l întimpinăm ?

— Nu, nu...

— Caută... Și pe tine, dascăle, te rog cînd îi începe a spune „Doamne miluește” de 40 de ori, să nu înghiți vr'o zece, cum ți-i obiceiul. Să spui toate binisor și lamurit !

Peste vre-o zece minunte s'au oprit trăsurile lingă poarta beserecei. Norodul a seos căciulele. De la poartă până la ușa pridvorului, numai lume. Starostele și cu vornicul îmblau prin mulțime făcînd trecătoare pentru arhiereu și pentru svita lui. Preansfințicia-Sa, om ca de 50 de ani, zdravăn și roș la față, îmbrăcat în rasă de moarea neagră, purta mulțime de cruci pe piept. Cum s'a oprit trăsura, Sfințicia-Sa a sărit singur, dîrz și a trecut, prin mulțime bagoslovind cu amîndouă mînele, până ce a intrat în beserecă, cu dînsul a intrat și părintele blagoein. Slujba n'a ținut mult. Prea Sfințicia-Sa se vede că se bucura de atîta grabă. În timpul icteniei diaconul a sughițat așa de tare în cît arhiereul s'a uitat lung la dînsul și mai n'a scăpat cădelnița din mîna.

După liturghie pe cînd arhiereul se dezbracă, preutul a dat nafura de pe un taleraș, dar mînele îi tremurau și l'a scăpat jos.

— Ridică-l sus, i-a zis arhiereul, aducîndu-și parca aminte de ce-vă.

După sfîrșitul slujbei preuteasa s'a apropiat întăiu să sărute crucea din mîna Prea Sfintului Pavel.

— Prea sfinte, a început iea plecînd ochii în jos, fă-ne mare einste și ospătați la noi cu ce-a dat Dumnezeu !

— Cu cine am fericire de a vorbi ? a întreat Prea cuviosul înfîngîndu-și privirile în decolteaua cucoanei preutese.

— Ieu sînt preuteasa... părintelui Sofron, iereu în acest sat, a reapuns iea și l'a privit pe bătrîn drept în ochi zîmbînd puțin...

— Nu știu, n'am vreme, n'am să pot...

— Faceți milă, îl rugă din nou iea...

— Bine, bine, fie cum vroești zise călugărul și a început a da crucea să o sărute norodul.

* * *

În odaea cea mare masa ȋeră pusă pentru trei persoane, inse la dînsa numai arhiereul singur ședea și mîncă. Preuteasa

stînd lîngă dînsul îi schimbă tacîmurile și-i turnă la vin. Slab ie omul, avea și Sf. Pavel o slăbăciune : îi plăcea să minînce bine, să nu fie vinul reu nici puțin, apoi se zvîntă după femei grase. Numai atîtea cînsururi avea, altmîntrelea nici cît îi negru sub unghie.

Preutul parcă nici nu mai ieră pe lume, nici nu suflă, se acunsesse într'un ietăcel alătorea cu bucătaria.

— Dar, unde-i părintele ? întrebă Vlădica, aducîndu-și aminte că preutul de gazdă ar fi trebuit să fie față și să-i vorbească de nevoile clirului, de ale sătenilor..

— Părintele, ca un preut zelos s'a dus după nevoile obștiei, are de spovăduit o bolnavă pe patul de moarte, l'au chemat și a trebuit să se supue, așa cere datoria, alt-feliu nu se poate..

— Da, da, se înțelege datoria, întâiu de toate... îi om foarte cum se cade, am auzit mult bine despre Sfinția-Sa, parcă Sofron îl cheamă ?...

— Da, da, Sofron Prudan... de zece ani preut în sat... vieată grea... mulți necredincioși... *Stunda* asta păgina ne omoară.. trebuie multă muncă...

— Înțeleg, înțeleg... da... ie foarte greu... trebuie muncă,— zise Prea sfinția-Sa școtînd un carnet și însemnînd ce-vă... De unde aveți așa bucătariu ? Ori tot mînele acestea agere au lucrat... Da ?

Cucoana preteasă s'a roșit și mai tare... șoptînd :

— Scuzați... dacă nu ie lasă de bunbraomeni nevoieși.

— Ba din potrivă, zice... dar și mai pe sus singură gospodina casei...

Acuma înghitea prea cuviosul a treia farfurie de un feliu de ciorbă de raci cu erastaveți verzi, golînd tot o dată o steclă mare de „Médoc“. Privirile Preasfințitului acuma nu mai părăseau față roșie și ochii albaștri ai pretesei. Ba chiar începuse a o desmierdă cu mînele cătînd a-i desnodă corsetul.

— Sînt sătul, multămesc... zicea Sfinția-Sa.

— Ba nu, ba nu, aduc încă ce-vă... îngăduiți... Cu aceste cuvinte preteasa s'a descurecat din brațele Preosfințitului și răpezîndu-se în bucătărie a adus o farfurie mare cu niște bucate din cari ieșeau niște aburi deși de gîdileau plăcut nasul arhierelui.

— Ce-i asta ? întrebă omul lui Dumnezeu pe gazdă...

— Puiū cu ciuperece... îi respunse.

— Cum, ieu să minînce puiū ? Dar nu știl că nouă călugărilor ni-i oprit după ustav a gustă carne ?

— Călugărilor, da, dar Preasfinția-Ta iești mai prea sus de cît ustavul, Preasfinția-Ta singur faci ustavul. Și pe urmă Hristos singur a zis : „Nu ceea ce întră în om spurcă pre om, ci ceea ce ieșe“.

1). *Stunda* ieră o sectă nouă în Besarabia.

— Ai dreptate, ai dreptate, a zis Sfinția-Sa, și a început a infulecă la puii cu ciuperci.

Preuteasa căută să nu fie paharul gol.

— Mai poftesti puii ?

Nu, nu, dar dacă ar năi fi ciuperce fără puii, ași mai mînca... îmi plac tare ciupercele... par că îmi știeai gustul.

— În dată !...—Și mama Filoftea a mai adus o farfurie de ciuperci, fără puii... Peste un șfert de ceas farfuria ieră goală.

— De acum prăjiturile și pe urmă cafea,—zise preuteasa puind tacîmuri curate.

— Și pe urmă ?... o întrebă arhiereul uitîndu-se galiș...

— Iei pe urmă, pe urmă... cine va trăi va vedea... respunse iea dînd în lături brațele Preasfintului.

Popa nu se arată, ieră bucuros că nu-l supără nimene în odaia.

— Părinte, părinte, unde iești ?—striga preuteasa încetișor din bucatărie...

— Ce ieste preuteasă, întreba părintele Sofron, frecîndu-se la șele, de ce n'ai spus că nu-s acasă, că m'au chemat l'a vre un mort ori la botez...

— Lasă, lasă, nu te chieamă... se sfirșește masa și fără Sfinția-Ta ; dar n'ai mîncat nemică, vină colea în bucatărie și mîncă, vină încet.

— Dar ce sint acesteă a întrebat iel curios mîncînd lacom ciuperci.

— Nu vezi ? Ciuperci.

— Văd, dar de unde ? N'am adus.

— Le-a găsit bucatariul.

— Dar bune-s oare ? Nu-s veninoase ? Parcă-s cam amare.

— Da mîncă și taci. Due cafeaua. Te-a scris în caiet, l'am rugat să te mute la tîrg... a zis că bine...

Apoi a ieșit.

* * *

Se făcuse recoare înspre sară. Locuitorii ședeau pe prispe. Vechilul săturîndu-se de odaie și de carte ieșise și iel la primblare cu cînele „Pluton” și se îndreptă spre casa popei.

Pe popă l'a găsit în tindă pe un lăiceriî, gemînd greu, și Sfinția Sa se ținea cu mînele de pîntece.

— Buna ziua, i-a zis vechilul, ce ai părinte, ce gemi ? Ce s'a întîmplat ?

— Pîntecele ! Vaileu ! se oftă popa. În dată după masă și chiar acuma mă taie prin mațe, îmi vine o greață și nu mă mai pot recori. Ciupercele-s de vină. Of, of, mor, nu mai pot, afurisite

ciuperce... ziceam ieu preutesei... „Caută preuteasă...” —Nu, nu, nu-i nemică, zicea, parcă bucatariul nu stie... Amî am pățit'o... Mi se strînge inima.

Nu mai putea bietul popa, se zvîrcolea pe jos de dureri. O-brazul îi ieră alb-vînat, ochii duși în fundul capului și fruntea a-sudată...

— Vai, vai ticăloase ciupercei... Cu toată durerea n'ar fi nemică, dar... vai !.. iear m'a apucat de inimă... da, tot zic n'ar fi nimică, dar arhiereul, arhiereul, păcatele mele, aice-i pozna. Dă-mi puțină apă, te rog, că nu mai pot...

După ce a băut începî diu nou.

— Arhiereul ce va face cu noi !? Să-ți spun pătăranica. Șe-deam în bucatărie și mîncam, că de ieri de la amiează nu luasem nemică în gură. Preuteasa slujea Preasfințier-Sale în odaiea cea cu ferestile în grădina, știi ie mai recoare.

Numai de o dată aud vai, pe urmă chiu, apoi Iear vai.. tot mai tare și mai tare. Sar de la masă nu știu ce să fac. Să întru, să nu întru? Mă tem .. preuteasa spusese că nu-s acasă. Tipetele creșteau : strîga Preasfințitul strigă și preuteasa mea. De o dată vine preuteasa spărietă cu părul vilvoiu și strigă :—Sai părinte că moare Preasfințitul.—Cum, zic, păcatele mele, moare ?!—Așa zic-a iea, nu știu ceare răcnește și se zvîrcolește pe jos. A făcut și bulbuci la gură.—Cum, zicu bulbuci ?—Nu mă mai întrebă, vină degrabă că o pățim !.. Așa-i, zic, ai dreptate !—Și mă duc în odaie.

— Ce să vezi !—Colo jos trîntit zbiera Preasfințitul frecîndu-se la burtă.

— Mor, a spus inecet, m'ați otrăvit, a furistă de mulere, tot zicea să mîninc ciupercei.

L'am luat amîndoi degrabă, l'am pus pe lăița, apoi aveam niște unt de lemn încă de la Paștele trecute, mi-l adusese un schimnic de la Ierusalim, ba avea înuntru și o picătură din lacrimile Maicei Domnului ca vr'o litră, așa va fi fost. Toru ieu rapede în păhar și-i dau să bea. Auzisem de la moș Tudor de la Silește că-i bun untul de lemn de ori și ce, dar încă dacă avea lacrimi sfinte!.. —Bea, zic, respectuos, va ajuta...—Nu vroiea...dar preuteasa l'a apucat de năs și l'a făcut să deschidă gura. Atunci ieu nici una nici două, răstorn păharul tot în gura Preasfințitului. Iel dă să verse, încearcă să închidă gura, înse preuteasa îl ține de năs tare așa că l'am făcut să bea tot păharul. Of, of ce păcate, numai de nu mi-ar fi ce-vă, parcă m'am mai ușurat !

A făcut popa și a început ca de obicei a-si frecă șelele. Fața și ochii îi mai semănau a lucruri omenesti.

— Iei și pe urmă ce ?

— Nemică !

— I-a trecut Preasfințitului ?

— Parcă i-am luat cu mina. Dar tot minios a ramas.

— Si a plecat?

— A plecat! A zis că nu mai mininea cît a fi și-a trăi pe la popi. Și pe tine ticălosule, nu te voi uita nici o dată, a mai zis. Spune acuma, mai zise popa, ce-s ieu de vină, iești și om învățat. Vaileu iear mă apucă... Ce să fie și asta?..

— Părinte, dar de ce nu bei și Sfinția-Ta unt de lemn, l'a întrebat vechilul.

— Ași bea, așa bea, dar n'am păcatele mele.

— De ce n'ai trimes la mine?

— N'aveam pe cine, preuteasa a plecat la mama Safta la Coștești, stii căută bine în cărți și vrea să afle ce se va întîmpla cu noi, păcatele mele! Argatul ie la joc, fata s'a dus și iea, am ramas singur singurel!..

Vechilul n'a mai zis nimic, ci s'a dus de a adus singur un șip de unt de lemn.

— Na, părinte, bea.

— Iear te trudești, ce bun iești! Nu știu cum să-ți mulțamesc vre-o dată pentru toate cîte ai făcut... peștele, năvodul, castraveții, bucătariul... of, bucătariul, bucătariul îi de vină, iel a culles ciupercele... Vaileu... iear mă apucă...

— Dar, bea părinte, că de nu îți fac și ieu ca Preasfințitul Pavel...

Popa a băut vre-o cîte-va gituri de unt de lemn, îngreșindu-se.

— Avea dreptate să se oterască Preasfinția Sa, zise popa, luind șipul de la gură, grețos lucru; nu-i vorbă înse, aceala iera cu lacrimi sfinte. Mulțamesc, mulțamesc, m'ai scăpat de moarte.

— Iei, dar cu moș-Paval cum s'a sfișit?

— Cu ce moș-Pavel, îi întreba popa.

— Cu care, cu arhierul, nu-l cheamă Pavel?

— Da, da, dar nu moș-Pavel, ci Preasfinția-Sa Pavel.

— Nu-i tot una! Iei spune, a plecat?

— Da, a plecat, n'a zis nici remi sănătos, s'a pus în butcă și pe iei și-i drumul. Ba uit. Pe tine ticălosule, a zis, nu te voi uita nici o dată.

— Bine i-ați făcut'o, zicea vechilul făcînd haz.

— Dar, cine i-a făcut'o, s'a întîmplat, cine-i de vină, voiea lui Dumnezeu.

De o dată înse dintr'o casă vecină se auzi un bas groznic care cîntă: „Să mor eu tine, să mă sfișesc, să vadă lumea cum te iubesc”. Alt piept, alt gîtlej afară de al diaconului nu ar fi putut scoate asemenea tonuri și nime altul de cît dinsul cînta sezînd pe prispă, iear în mină avea un ciubuc lung de spăriet.

— Doamne, ce păcate, a spus popa, ieșînd afară din tindă și

vorbind către diacon. Cum nu ți-i rușine ție să cînti asemenea cîntece. Ieu aice mor, inima îmi sîngerează cînd îmi aduc aminte de grozavul, strașnicul, pot să zic, păcat că ieră să se întimple cu noi cu toți ; și iel, nici habar n'are. Îi scapă a cîntă... Mor ieu, înțelegi tu, mor și tu poți cîntă ?

— Frumos cîntec ! zise diaconul venind spre casa popei.

În acest timp s'a deschis fereastra la casa de peste drum.

— Diacoane, tu iești ? a întrebat dascălul.

— Ego sum ! dar, ce-i ?

— Vină să resturnăm cîte una, am adus niște pelin de mori bind.

— Se poate ! Vin numai de cît !

— Plecăciunile mele, a mai zis iel popei, plecîndu-se, apoi a intrat în ograda casei dascălului..,

— Cum îți mai iese, întrebă acuma vechilul pe preot.

— Slava domnului, bine de tot, m'am ușurat, dar tot mă frămîntă...

— Ți-a trece de acum ! Bemîi sănatos.

— Plecăciune, făcî popa întrînd înăuntru.

Mergînd spre casă pe drum pe lingă beserecă, s'a împiedecat vechilul de ce-vă, de mai n'a căzut : s'a plecat a pus mîna și a dat de un om care dormea horăind în ieră sînbucătariul Cluj

— Poftim, și-a găsit iel loc să doarmă ! a zis vechilul și s'a depărtat.

Ieră noapte frumoasă cu lună, tot să te primbli, dar vechilul avea să se scoale adoua zi demineată de tot și strigîndu-și cînele s'a dus iute spre casă.

Ștef. BESĂRĂBEANU.

CINTECE POPULARE DIN BOCOVINA.

I.

Frunză verde rozmarin crăcos
M'a născut maica frumos
S'aduc Neamțului folos ;
Cînd ieram maicăi mai dulce,
Neamțul m'a jurat la cruce ;
Cînd ieram maicăi mai drag,
Neamțul m'a jurat la steag.
De jurămînt ieu m'ași lăsa,
De'nsurat m'ași apuca ;
Dar mă tem că m'oiu usca

Ca frunza și ca iearba,
Care-i ca toată lumea

II.

Frunza verde avrămeasă
M'a cătat moartea pe-acasă ;
Ieu la crășină după masă
Cu ocaua plină, rasă.
Vine moartea minioasă.
— Mă rog moarte de mă lasă,
C'am o casă de copii
Și o mie de datorii
— Tu cu acele fă ce știi.
Tot cu mine ai să fi.

III.

Foaie verde avrămeasă
Pentru dragostele noastre
A crescut un pom pe coastă
Mîndru, mîndru și nflorit ;
Dar o furtună de vînt
Dat'a floarea la pămînt ;
Binele s'a călătorit
Și noi ne-am dispărît.
Celui ce ne-a dispărît
Fii-ar moartea de cutit
Și n'ar avea loc în pămînt.

IV.

Bată-l Dumnezeu să-l bată
Nici mai bine nici mai rău
Numai cum oiu zice ieu.
Însoare-se de nouă ori
Să facă nouă feciori ;
Iear la urmă o copiliță.
Să-i fie de trebuință.
Și să-l poarte de mînuță
Pe ulița armenească
Crestinii să-l miluiască.
Să vie la ușa mea

Că și ieu ce-va i-oiu da :
O cojită de malaiu
Uscată de nouă ai.
Nici aceea nu i-oiu da
Din gură l'oiu blăstăma
Cu blăstămul cel de foe
Să n'aibă 'n lume noroc.

culese de D. G. E.

Credințele religioase la Romîni.

(urmare).

Am văzut cum se naște la selbatee ideea de spirite, unele di'ntre iele sînt prielnice, altele dușmane : decî iel ie silit să cate a îmbună pe cele di'ntăiū pentru a-î veni în ajutoriū în contra celor rele. Toate boalele, toate nenorocirile sînt cășunate de duhurile dușmane această credință se vede mai la toți selbatecii : de ex. omoară un dușman și-î mîncă inima crezînd că-l nemiceste și to-o dată capătă iel curajul dușmanului. Credința că boalele sînt pricinuite de duhurî rele, ie destul de vădită la tot poporul Romîn.

Nebunia ie din pricina unor duhurî ce intră în om cînd doarme, căci am văzut credința ce au că atuncea sufletul nu ie în om așa că duhurile găsind trupul slobod intră. De aceea selbatecii cată a lecuî pe nebunî, bătîndu-i, ca să alunge duhurile, orî chiar pun pe nenorocit într'o coșmagă căreiea îi dau foc, așa că spăriindu-le să fugă ; orî îi afumă tot cu acest plan. Bătăile și fumurile se întrebuintază și la noi ; nu ie mult de cînd la mănăstiri băteau pe nebunî, ca să le scoată pe dracul. Fumurile se întrebuintază și acuma ca leac și aū tot aceea-sî origină a-decă să alunge pe dracul. Știți că dracul creștinilor fuge de fumul smirnei și al tămiei, a remas chiar ca zicătoare : „fuge ca dracul de tămie.”

Numele boalelor arată credința că iele sînt pricinuite de duhurî : *are ducă-se pe pustii*. Tot acest nume are și

dracul. Orî zic *i-a luat o mină și un picior*, sau *i-a strimbat gura*, bine înțeles, vre un duh rău. Față cu acești dușmani nevăzuți de sigur omul a căutat și apărători văzuți și nevăzuți, fetișii au fost cele di'ntăiu începuturi. Încet, încet numărul li s'a înmulțit și formele cum să-i găsa-scă, să-i roage etc s'au complicat

Cei cu inchipuirii mai fantastice, unii chiar avînd halucinații, au fost priviți ca mai destoinici pentru a alege fetișii și ca mai ghibaci de a fi mijlocitori între duhuri și între oameni. Cu chipul acesta se naște *tagma vrăjitorilor*, *gicitorilor*, *descîntătorilor* și mai pe urmă a popilor; căci și aceștia nu sînt de cît tot niște mijlocitori între spirite (sfînți, zei etc.) și între oameni.

În vrăji se vede limpede urma de fetiși, deci să observăm vre-o cîte-va de la Romîni. Nu ie sat în care să nu fie cîte un vrăjitoriu orî cel puțin cîte o babă care să știe descîntă de orbalț, de ceas reu, a stînge cărbuni și altele mai ghibace a descîntă de ursită, a legă junghiul etc. Ursita de ex. ie o boală de care sufăr numai femeile, căci numai lor li se face de ursită de cătră alte femei care vreaū să-i iea bărbatul. Ursitoriu se numește bărbatul hotărît de soartă pentru o femeie, iar ursitoare femeia hotărîtă pentru un bărbat. Se zice că vrăjitoriu orî vrăjitoarea plătită pentru a face cui-vă pe ursită sau de ursită, merge în pădure, se desbracă gol și alege un trunchiū de copac, pe care începe a-l descîntă și a meni numele femeii pe care vroește să o omoare, bătînd în trunchiū piroane. Cînd ajunge de bate cel din urmă în inimă trunchiului atunci femeia menită moare. După cum am spus sînt și vrăjitoare cari desfac de ursită. Femeia dacă i se năzare că i s'a făcut de ursită începe a simți junghiuri din ce în ce mai numeroase (un soiū de nevralgie) de aceea cată în grabă o vrăjitoare care să-i desfacă sau să-i stîngă frigarea, cum zic. În descîntec întrebuițază o frigare de fier, o înfierbîntă o stînge în apă neîncepută și-i dă bolnavei să bea de pe iea pe urmă i-o bate sub pat rostînd descîntecul ursitei. Cînd viră frigarea fierbinte în apă, aceasta sfirie, vrăjitoriu zice că țipă duhul cel reu.

leată un descîntec de ursită auzit de la *Zahariea al Mariei* moşueag din satul Dersca jud. Dorohoiu.

„O chi vaci neagri cu coarnili albi,

„O chi vaci albi cu coarnili negri :

„Undi ti duci? Ci ieaca undi mă due la (cutare) pi dinsa s'o omor, casa si-i pustiese, copehii si-i sărăcesc, bărbatu si-i văduvase şi neamurile si-i jălesc.

„Cini i-o făcut c'o mini. Ieu îi disfac cu doui (şi tot așa până la nouă). Ieu disfac cu 99, cu 99 şi cu ali meli mini cu amîndouî tari şi virtos si-i cîi di folos. Di i-o făcut surati, di i-o făcut cumnati di i-o făcut vecinu din casa, megies di lingi casa, di i-o făcut rusci di i-o făcut cuscri, di i-o făcut cini i-o făcut, Ieu innapoî întorc. Ieu n'am învăţat cu ţăpuş di carpîn s'o înţăpuşăz, nici eu cuţitul di oţal s'o tai, nici bou gras, nici vaci gras, nici cal gras, nici ieapi gras, nici berbee gras, nici oai gras, nici pore gras, nici scroafi gras, nici un fel di păsiri gras, nici pămînt gras; da am învăţat cu frigaria di cer si li infrigărez pi aesti cari fac di ursiti, cu ţăpuş di carpîn si li înţăpuşăz, cu cuţit di oţal si li tai si n'aibi guri reli di discîntat şi mini reli di făcut, si li si faci minili ca maiurili şi linghili ca bolohani, da aesti giunghiuri şi răutăţ şi săgetături de zi şi di noapti şi turnături, poate o turnat în calia îi şi ie o calcat, şi ursiti şi giunghiuri şi greutăţ şi răutăţ cari în trupu îi cu cuvintu o vinit, în trupu îi şi'n virtutea îi, cu cuvintu si si duci si îi si nu-i eii ninici. Discîntieu di la mini şi liacu di la maica Precista.“

În această vrajă vedem invocare de spirite pe cari le trimete să omoare şi pentru a ajunge la plan presupune trunchiul ca un trup şi cum întră cuele în trunchiū aşă să între junghiurile în femeea menită. Şi de nu s'a găsit cine să desfacă adecă să trimeată duhul îndărăpt, victima moare. Frigarea care se bate supat, cuele şi fusul (de nu se găseşte ţepuşă de carpîn) sint fetiş. Apa trebuie să fie proaspătă şi neîncepută pentru ca vre un duh reu să nu se fi scaldat în ieă.

Mai toate descîntecele nu sînt seci, cum am zice, ci însoțite de sare, de făină, de buruene, ori de apă etc. Acestea trebuie să aibă înțeles că duhurile bune prin invocări să se vîre în acele lucruri și să fie de folos. Obiceiul de a ținea fier între dinți cînd trag clopotele în spre Paști, ori lovirea cu o bucată de metal peste cap cînd tună întăea-și dată cu scop să n' aibă peste an durere de cap tot așa-s. O bucată de fier înfiptă în pămînt oprește pieatra. Bine înțeles acestea își au origina în serviciile nemăsurate ce au avut oamenii de la descoperirea metalelor, totu-și nu-î mai puțin adevărat că credința ce au în ieie o credință fetișistă de vreme ce le însușește putere ce nu au. Gîtița de lup ie încă un fetiș puternic, se crede că dacă o are cine-va și suflă asupra cui-vă cu ieia de acela fug oamenii ca de lup. Ieste și vorba „fug de iel parcă i-au suflat pe gîtiță de lup.”

Vrăjitorii au fetiș nenumărați, feliu de feliu de buruene strînse la anumite zile și cu o mulțime de forme sînt în mîinile lor talismane, fetiși în toată puterea. Oasele de om mort, piedecile de la mort, strujiturile din raelă toate au puterile lor.

Remășiți de vrăjitorie se găsesc mulțime în biblie de ex. alungarea dracului afumînd cu inimă și maiu de pește etc. sau la creștinism, alungarea Satanei la botez, săvîrșind mulțime de forme, descîntece, fumuri etc. Le vom vedea mai pe larg la creștinism.

Dacă observăm credința în gicitorii și preziceri găsim în ieie un fetișism destul de grosolan de ex. căutarea în cărți. „Trei-zeci și două de cărți bine știți bine giciți” ce ie alta de cît credința în puterea unor duhuri ce se află în ieie; aceasta ie mai mult de cît animism, căci aice pe lîngă credința că sînt vii, de vreme ce pot auzi menirea și face slujbe apoi au și putere, mai pe sus de cea omenească. Tot ast-feliu ie și cu gicitul de pe zodii ori de pe aruncatul bobilor, etc. Și aceste credinți așa de vrednice de ris pentru omul cult, sînt poronci sfinte pentru o lume întreagă aproape. Adesea întîlnești oameni cu oare-

care spoeală de cultură și când ie vorba de vrăji și gicitorii cred orbește. Omul încunjurat de năcazurile vieții a cătat neconținut un leac, fie chiar o mîngiere. Făgăduința că în curînd va duce o viață mai lesnicioasă îi dă putere a trece năcazurile de față, de aceea din vremile cele mai depărtate găsim gicitoria sub felii de chipuri. Cîtă îniriire na a avut în vremea veche oraculele! Și cine știe în mîna căror gicitoare stă soarta multor nații! Zibuie găsim anunțe ca acesta:

Renumita Cărturăreasă

D-na SOFIA CONSTANTINESCU

care ghicesc viitoriul, prezentul, trecutul, poate descoperi și pagube, furturi, ju decăți, ori-ce secrete ascunse la cari se interesează cine-va. Cine aduce semne poate afla lucruri ascunse: comori, etc. A se adresa în *strada Clopotarilor No.*

Femeile, fie de ori ce nație și de ori ce clasă, mai ale^s cred orbește în ~~Uprăziceri. Nu ie minune, căci~~ omul din fire ie superstițios. Cum poate fi alt-feliu, cînd bunii și străbunii au fost așa? Trebuie o evoluție întregă pînă ce crierii să-și formeze alt șirag de explicații și de credinți.

(va urmă).

Sofia NÁDEJDE.

DESPĂRTIRE.

A-zi poate pentru tot-deauna
De lîngă mine dragă pleci,
Și-oiu rămînea să mă primbl singur
Pe aleile de lilieci....

Pentru ce dar o nepăsare
Așa de rece'n ochii tăi,
Cînd ieu și acum ca'n totdeauna
Te ador ca'n ziua cea di'ntăiu

Macar o dată să-ți sărut
Și gura ta și ochii dă-ți-i,
De le niți toate din trecut,
Și de mă lași singurătății.

Gh. din MOLDOVA.

NOTE.

(urmare)

XXVIII. *Considerații.* Puterea ori mișcarea este inherentă materiei determinate. Deci puterea unui corp (căldură, lumină etc.) nu-și părăsește locul pentru a trece di'ntr'un corp în altul. Alt-feliu nemică nu ar opri ca toată puterea unui corp să treacă în altul: lucru ce nu se întâmplă. Deci influența (care-i și ăea o putere dacă vroiți) constă în asimilare.

(2, 3, 4 corolare).

1. *Orî ce corp tinde a asimila pe celelalte corpuri* cu care vine în contact, sub raportul mișcării externe (mecanice) și interne (fizico-chemice). *Dă aceea-și mișcare (în aceea-și direcție):* a) bile (direcție), sunet; b) electricitate (curenți electro-magnetici), căldură, lumină; c) densitate: solide și licide și gazoase: pământ și atmosferă, stări mijlocitoare; d) fiziologice: nutrire și reproducție; e) cunoștinți (conștiente ori nu), puterea spiritului, sentimentele etc.; f) în definitiv mișcări similare ale unităților de compoziție: bile, astre...

2). Asimilația se face *în proporție cu masă*, ori influența trebuie să fie proporționată cu puterea inherentă și deci cu numărul unităților de compoziție (mai exact: cu cantitatea). Acelea-și exemple.

3). Asimilarea se face *în raport invers cu pătratul depărtării*. Acelea-și exemple.

4). *Asimilarea ăeste însoțită de atracția corpurilor respective* (lucru care ușurează împlinirea scopului prin micșurarea depărtării: No. 3), atracție care încetează cînd

ținta (asimilația) a fost atinsă. Deci, atracția între lucrurile neasemănătoare și respingere între cele asemenea. De aici urmează integrația și desintegrația.

5. *Asimilarea nu se face de cît atunci cînd deosebirea între corpuri nu-î absolută nici aproape de a fi absolută.* Dacă este absolută, puterile au direcții contrare, și chiar în caz de le-am apropiea cu sila (căci de alt-feliu iele se neutralizază în privința influenței, ba chiar poate fi și respingere dacă masele sînt prea deosebite) *respingerea tot crescînd aruncă elementele celor două corpuri în direcții cu totul deosebite* : este deci transformare completă (du tout au tout) de putere ori de mișcare. Exemple: bilele, ciocnirea care produc cădură, lumina care se reflectă, antipatia, etc. (antipatia există pentru că este *opозиție absolută*, dacă nu între constituțiile fiziologice generale, dar între aplecări, gusturi, dispoziții psihice, adecă între elementele sistemului nervos înse-și, elemente cari conlucrează la formarea simpatiei și a antipatiei). Pe scurt *atracția este la maximum de tare cînd neasemănarea elementelor este de mijloc și scade cu cît ne depărtăm de această mijlocie.* Exemple: hrană, etc.

(Toate acestea se aplică la integrație cînd o putem explica numai prin atragere. Deci se va face un paragraf 6 intitulat: *Din pricina iei se fac corpurile, integrațiile de tot felul, după cum asemănarea produce desagregația.....* Deci, ori ce atragere este urmată de respingerea acelora-și elemente și lumea se metamorfozază. Exemple: hrană, combinații chimice mai puternice la începutul formațiunei etc. etc.

1) *Din această pricină puterea se transmite mai iute între (asemenea de cît între neasemenea ?) lucruri foarte puțin deosebite de cît între foarte deosebite.* În cazul di'ntăiu, puterea deși se împrăstie (?) într'o masă mare (lucrează proporțional cu masa) dar își schimbă numai direcția, o singură direcție și o departare mică de la acea singură direcție. Ex. : moleculele în *repaus relativ* se mișcă *relativ*

(externu) cu puterea împrumutată în raport cu masa, etc.

1 bis). Asimilarea nu-î decî o comunicare de citime, o descărcare, o trimetere din puterea corpului. Ieste numai trezirea aceea-și mișcări în celălalt corp. Dar două corpuri se influentează reciproc și fie-care iese modificat de cătră deosebire. De ex.: a cald de 10 grade și b cald de 2 ajung a calde de 6 și b cald ȳear de 6 pentru că masa a = masa b . fiind-că fie-care, a primit și a dat. Și $3a$ cald de 10 grade pus cu b cald de 2 grade va da $3a$ cald de 3 grade și b cald ȳear de 3. Decî *nicî o pierdere*, dar modificare inversă.

5 bis) Atracȳia nu se face dacă deosebirea nu-î puțină dar asimilarea se face orî cum, de-și mai cu greutate, de ex.: între om și între munte.

(Dar în caz de explozie, de ciocnire, moleculele din față căînd să dea îndărăpt. înainte de celelalte se mută din loc și se îndepărtează unele de altele tot lovindu-se, se produce starea de căldură. Decî aici respingerea domnește. Dar chiar aici nu-î pierdere orî transmitere. În însu-și fauntru corpului s'a transformat mișcarea aȳtată de altul).

1 ter). Transformarea nu există în realitate de cît în puterea însă-și a corpului. În adevăr, prin influenȳa primită gruparea moleculară se schimbă și prin aceasta puterile, dar puterile cele nouă nu le-a primit.

Asimilaȳia în Psihologie. Corpurile imprimînd organelor simȳurilor noastre mișcarea lor, ne transmit cu adevărât imaginele lor aproximative (organul ne fiind transformat cu desăvirșire) și trecătoare (organul revenind în starea di'nainte).

XXIX. *Unda individului.* Deși schimbînd cu scop din timp în timp hrana, locuinȳa etc. individul nu va putea prelungi fără sfirșit unda sa, fiind că orî ce undă are o durată (și ocupă un spaȳiu totdeauna proporȳionat (cu aproximaȳie, fiind celelalte împrejurări de o potrivă) cu masa de materie ce constituie individul (materie—spaȳiu—timp—etc) O durată, nedeterminabilă poate, dar fixă, nu poate decî fi presupusă. Tot așa ȳeste și cu unda unei speȳii, cu a pămîntului, etc, etc.

XXX. *Principii jidovești.* 1) D-zeu exclusiv, popor ales destinat a domni lumea. 2) solidaritate, francmazonerie (Jidanul din America găsește gazdă și ajutoriu la jidanul din România etc. și nu ajută pe creștin de cît din interes. Jidanul englez în Siria). 3) Respîndirea vîtiului ie o armă și virtutea o pază. 4) Ne încruciașarea (adecă necorcirea N. R). Crémieux și A. Lévi au zis că sint mîndri a fi Jidani pînă în vîrfurile degetelor (dar Franceji!). 5) Specula ideilor cozmopolite și egalitare, intriga.

Vasile CONTA.

„De prin lume adunate și la lume ieară-și date“

(Cultivatoriul), No 20 7 Iulie 1885, serie la pag. 16:
„Toate femeile menagere știu, că o furtună însoțită de trăsnete, face să se peară ouăle de la o cloșcă sau le avortează chiar cînd dau cea mai mare speranță. Pentru aceasta țele, fără a explica motivul obicinuesc a pune o bucată de fer în cuibarul cloșcei, care apără ast-fel ouăle.—Acetstă bucată de fer, de sigur, mai simțitoare pentru electricitate, servesce ca aliment fluidului electric, apărând alte corpuri organizate din prejur.—Sa iea notă cei cari se ocupă cu scoaterea puilor de găină“.

Apoi cu asemenea cunoștinți adinci despre electricitate nici nu se mai poate îndoi cine-vă di'ntre muritori că pămîntul nostru va fi *cultivat* de tocmală. Așă dar, onorabili redactori, ieste *fluid electric* și încă are nevoe de alimente stiimțitoare pentru dînsul și numai hrănit cu fier se îndură se nu mînînce ouale din cuibariul cloștelor! Ba încă nu se mulțamesc cu asemenea știință numai pentru dînșii personal, ci sfătuiesc pe cei ce se îndeletnicesc cu scoatere de puî să fie samă de descoperirile lor științifice!... Se cunoaște că trăim în acea Arcadie fericită în care răposata „Revista științifică“ publică studiile de gromolnică pomenire ale d-lui Donici, cu laude de la d-nii Grigore Ștefanescu (geolog și membru al Academiei pe lîngă profesoratul de la Universitate) și Aurelian. Apoi dacă asemenea oameni puși atît de sus cred încă pînă acuma în înriurirea planetelor asupra timpului; de ce se nu creadă și niște modești *cultivatori* în comediile spuse mai sus?

Găsim cu atîta mai nostimă întîmplarea cu cît două trei ziare mari s'au grăbit a reproduce bucățica de mai sus. Ba „Telegraful“, după năravu-i învechit, a găsit de cuviință să nu mai

spuie de la cine a șters-o. Imi inchipui ce grozăvenii trebuie să fie prin găinării în urma poroncilor strașnice ce au dat cetitorii „Cultivatorului” să se puie câte o bucată de fier între ouă !

Dl. Onișor profesor de științele naturale la gimnaziul real din Birlad a stricat liniștea sufletească în care petrecea dl. St. Negoe directorul ziarului Tutova. D-sa a rupt fără de milă și fără de respect valul ce acoperea uriașul tainic, scump inimei d-lui St. Negoe, bene-merenti clasa a II-a. După cum am spus, uriașul în chestie nu putea fi de cît un feliu de elefant, de pe descripția locului unde a fost găsit, adică în loess, credeam ca va fi *mamut*, dl. Onișor înse examinînd maselele zice că ieste *mastodon longirostris*. Deși avem oari-cari nedumeriri în privința sirului cum vin păturile acolo și mai ales ne pare curios să înțepă păturele de humă și apoi se fie loess și prund deluvial, totu-și fiind așa de ușor de cunoscut dinții de *mastodon* nu credem să se fi înșelat dl. Onișor. Ceea ce am zis s'a întîmplat, oasele au fost împrăștiete. Ie păcat, căci schelete complete de *mastodon* nu sînt așa de multe, nici estene.

Poate sînteti curiosi ce caută dl. St. Negoe aice? Și ieu is curios. Nu mai departe de citilieri mă trezesc cu un ravaș de la D-sa. În acest ravaș ne descopere că d-sa ieste *redactor-director* al ziarului „Tutova”, lucru pentru care îi trimetem în public urări călduroase, apoi ne spune: „Mi se pare că, cu mai multă cuvînt, am putea noi, ceștia de la „Tutova”, să vă întoarcem, apostrofa. Ah ! D-voastră nu credeți că au existat oameni urieși ! — Prea bine. Dar să fiți bine încredințați că nici noi nu credem mult în erudițiunea d-voastră, cel puțin în acea erudițiune din care faceți hrana indigestă a lectorilor obienuiți—de cum-vă există acestia—ai revistei D-voastre”. Așa dar dl. St. Negoe nici după articolul d-lui Onișor nu s'a convins că uriașul lui Gherasim ieste *mastodon* și nu om ! Să-i fie de bine. Dacă avem cetitori la revista știu alții, dar de un lucru sîntem încredințați : că nu vom putea fi mistuiți de cei ce socot în numărul ziarelor maculatura intitulată „Tutova”. Astă-i sigur

Ca să mă pună la locul meu, dl. St. Negoe imi spune : „și că dacă e vorba de a se sci dacă la redacțiunea „Tutovei” este sau nu lipsă de cultură, aflați că eu 'mi am făcut probele mele cînd am obținut prin concurs, catedra ce ocup, precum și cînd am publicat o carte didactică aprobată de ministeriū. Spuneți v'vă rog și d-voastre tot ast-feliu, dacă vă dă mîna.”

„St. Negoe, profesor de literatura romană la Liceu și la școala Normală, Bene-merenti cl. II.”

Apoi ce, d-le Negoe, cum, credeți d-v. că mare lucru ieste

a face cit D-v! De la un „Mordax“ înse, nu va veți fi așteptînd să vă însire titlurile ce poate va fi avînd ; mai ales că dacă ar fi avut și iel nenorocirea de a fi fost decorat cu bene-merenti n'ar fi așa de naiv să dea singur zvon în lume și să-și publice păcatul. Dar o întrebare dați-ne voie. Ce are a face catedra de limba romîna cu chestia mastodonului ori cu a uriașului? Ce legatură între gramatica d-sale (despre care vom vorbi în curînd) și între paleontologie? Ce felin? Ciubotariul poate să se pretindă specialist în zidărie?

* * *

Tot de la Birlad s'a pornit mare zgomot asupra unei comori de monede romane aflate în acel județ. Monezile au fost determinate de d-l dr. Schuchardt și tot lucrul s'ar fi sfîrșit dacă lipsa de cunoștinți la unii și șovinismul la alții n'ar fi împins la închieri cari nu urmează de felia din fapte. S'au grăbit a trage închieri din monede romane, cum că „strămoșii noștri“ (stil Ureche) de bună samă au stăpînit aceste locuri. Nu știu onorabilii că pentru a dovedi că un loc a fost în puterea Romanilor și locuit de dînșii nu ajung numai monede, fie cit de multe : Monede Romane se află pretutindenea pe unde a străbatut negoțul imperiului Roman. Monezi în număr foarte mare s'au găsit și în Germania în partea în care nu au fost colonii Romane. Cu alt prilej voi vorbi mai pe larg de chestia aceasta în viitor. Într-o parte însă foarte reu că între entusiaștii pentru descoperirea din județul „Tutova“ se află și dl. Gion de la „Romînul“ din București.

* * *

În „Romanul“ din Roman cetim :

„La muzeul școlar, înființat de d. G. C. Belortu, directorul „și No. 1 de băeți din această urba, pe lângă alte obiecte se află și o mică monedă moldovenească de bronz, în mărime cam de 15 milimetre, dăruita acelu muzeu de d. Grigore Cazancineu, directorul școlii de băeți din Tîrgul-Oenei, județul Bacău.

„Pe de o parte moneda poartă marca Moldovei, capul de bou „cu o steluța mică între coarne, și înecunjurată de două ramure cu „frunze.

„Pe a doua parte are împrejur inscripția : *Principatul Moldoviei* cu litere chirilice.

„În mijloc se află o stea mare și de desupt data 1234.

„Prin această monedă se constată că principatul Moldovei a „fost înființat cu mult înaintea de cit o arată mai toți istoricii că ar fi la 1352.

„Ar fi bine ca cei ce se ocupă cu istoria țării să ee intereseze de această monedă care poate face mare lumină asupra istoriei țării noastre“.

Noi am ruga pe dl. redactor al ziarului „Romanul” să bine voească a da încă cite-vă lamuriri. Cu ce fel de cifre ieste scris anul? În ce limbă feste numit *principatul Moldovei*? Româneste, latineste, slavoneste? Ieste sigur că numărul anului s'a cetit bine nu va fi 1434 de pildă ori 1534, 1634, 1734 ori 1834?

Asupra altor chestii ridicate în notița citată avem de spus că acuma nu se mai crede că Moldova s'a întemeiat la 1352, căci se cunosc diplome de ale regilor Ungariei cari mută începutul înaainte de 1349, pentru acest punct se poate cita pe *Hunfalvy* în scrisoarea sa „Die Rumänen und ihre Ansprüche”. Pe urma se știe că Ioan Caliman Așean împăratul Românilor și al Bulgarilor s'a intitulat autocrat peste Moldo-Vlahiea (μὲρκο Μολδοβλαχία) în anul 1241 (Vezi Arh. istor. a României T. 1 1. pag. 96. Data acolo te greșită, dl. Hîjdău a îndreptat'o singur. între altele în *Istoria critică*). Deci Moldo-Vlahiea ezista la 1241 și putea foarte bine să fi existat și la 1234. Fapt însemnat ar fi numele *Moldovei* singur fără Vlahiea. În adevăr atunci moneda ar fi din aceea Moldovă care dupa cum cetim în istoria lui Lambrior cuprindea: Bacăul; Neamțul, Romanul, Suceava, Cîrligătura, Hîrlăul, Botoșanii, Dorohoiul, Cernăuții, și Hotinul. Partea de jos a țerei se numea Valahiea și cuprinde ținuturile: Soroca, Orheiul, Fălciul, Covaurlui. Putna, Tecuciul, Bîrlad, Vasluiul, Codru și Bender. Cum că numele Moldo-Vlahiea îl explică Lambrior bine ca alcătuit din numele a două țeri se vede din faptele ce ni citează istoria lui. Așa pe la 1421 călătorește pe la noi cavaleriul Guillebert de Launoy și numește pe Alexandru Vodă domn al Valahiei mici [Walackie la petite] și al Moldovei (et trouvoy le wiyvoude Alexandre seigneur de ladite Walackie et de Moldavie). Cum că în adevăr sub nume de „Walackie la petite” călătoria înțelegea țara de jos se vede din istorisirea lui Launoy care spune că de la Cămenița a apucat la *Valahiea mică* trecînd prin mari pustietăți până ce a găsit pe Alexandru vodă la Cozia (în ținutul Fălciului) și că de acolo tot prin Valahiea mică a mers până la Cetatea-Albă. (Lambrior pag. 58—59). (Istorisirea lui Launoy se află tradusă în „Arhiva istorică” a lui Hîjdău 1. 1. p. 129). Dacă moneda s'ar adevări ca veche și ca bine cetită, atunci am avea dovadă că pe la 1234 încă nu se unise Moldova cu Valahiea (cu țara de jos). Romîni prin aceste părți, ori cel puțin prin țara de jos se aflau încă din veacul al XII-lea; cel puțin mai vechi urme documentale n'avem despre dinșii.

Interesul ce ar avea pentru istorie această monedă ieste foarte mare, dar fiind foarte probabil că moneda să fie, cum am spus, din veacuri, mai nouă trebuie de cercetat cu băgare de samă și de trimis d-lui Sturza specialist în numismatică, care ar determina-o și apoi să se dea Academiei din București ori muzeului din Iași.

Mordac.

TEORIA LUÎ RÖSLER

de

A. D. XENOPOL

Profesor de Istoria Romînilor la Universitatea din Iași

1884.

(urmare)

Litera *j* se cetea ca *i* consonant în latinește și în latina populară chiar. Acest *i* consonant a trecut în *ge* (ȝ) apoi *ge* s'a prefăcut în unele dialecte românești în *j* (ж). Sunetul *ge* s'a păstrat la Moldoveni și la cei ce vorbesc ca dînsii; în popor în Moldova avem: *giur*, *giug*, *giudec*, *giurămînt*, etc. La Romîni din Macedonia aflăm iear *ge* ca la Moldoveni: *gioc*, *giur*, *giunapine*, etc. În Muntenia de pildă pe la București, se zice *jur*, *joc*, etc. Tot aceste forme se întrebuintază în Banat și în mare parte din Transilvania. Dîntre scrierile mai vechi: Coresi are pe ж. Iear manuscrisul de la Voroneț și în general dialectul de la Măhaciū are numai ȝ; Lambrior a dovedit că *j* al Muntenilor s'a făcut din ȝ și prin urmare iese mai nou de cît ȝ. Cum că așa iese se vede de pre cuvîntul *jos* care de la *dioso* a trebuit să treacă numai de cît prin *gios* la *jos*. Această prefacere a lui *ge* în *j* s'a întimplat, pe cît se pare, aice în Dacia lui Traian și nu a fost adusă de peste Dunărea. În limba literară se întrebuintează *j* nu *ge*.

Sunetul *l* a suferit două prefaceri comune tuturor dialectelor Romine: prefacerea în *r*: *molam*—*moară*, *solem*—*soare*, *felice*—*ferice*, *pulece*—*purece*; prefacerea în *l* muiat. **L simplu s'a schimbat în r cînd iera între două vocale, afară dacā vocala ce urma după l nu iera i+altā vocalā.** I urmat de altā vocalā iera prefăcut în *iod* și de aceea, drept vorbind, *l* nici nu se află în cazul din urmă între vocale. *L* începătorii urmat de *i* (*i* coresp. lui *i* clasic ori din grupa *ie* coresp. lui *e* deschis) s'a muiat și iel.

Din aceste două prefaceri a lui *l* în *r* iese mai veche; căci alt-feliū din *felice* s'ar fi făcut *feglice* (*gl* cetit italianește) și mai pe urmă *feice*. Sunetul *gl* se află și în ele-

mente slave, ie trebuință înse de știut dacă prefacerea s'a făcut în lăuntru limbei Romîne ori dacă cel puțin unele cuvinte n'au fost cum-va luate cu *l* muiat gata. Asemenea fenomen pare a se fi petrecut cu *volia*—*voia*; a-decă *l* va fi fost muiat chiar în limba slavă din care l'am primit. Prefacerea lui *l* în *r* nu se cunoaște cu siguranță în elemente slave, dacă *mire* vine din *mile* slav, cum zicea Lambrior nu știm.

L muiat s'a prefăcut în *i*od, ori cum se mai zice, s'a pierdut. Această schimbare nu este cunoscută la Macedonenii. La noi iese cunoscută acuma pretutindenea. După unele date se pare că tot se mai găsesse remășiți dialectale cu *l* muiat neprefăcut în *i*od, precum *lim* etc. prin Transilvania. În texturi mai vechi se află *temeliat* etc. De regulă înse în toate texturile începînd din veacul al XV-lea în coace prefacerea se află îndeplinită. Ba chiar se pare că nu lipsea nici în veacul al XIV-lea, dacă forma *boiar*. di'ntr'un document de la Roman Vodă din 1392, avem drept să o luăm ca făcută din *boliar*. Într'un document, citat de multe ori din Transilvania, iese *Zambuthel*, pe cit se pare *Simbătelii* cu *l* muiat înse păstrat și anume la 1231; deci în jumătatea întâia a veacului al XIII-lea prefacerea pare a nu fi fost îndeplinită. În veacul al XII-lea va fi fost cuvîntul *cuculiu* de vreme ce-l aflăm într'un document de la 11....(vezi Cent. No. 4, an IV) în Transilvania. Așă dară această prefacere a avut loc d'încoace de Dunărea prin veacul al XIII-lea ori al XIV-lea. În elemente slave și magiare s'a întimplat de asemenea.

N s'a prefăcut în **n** muiat, dacă a fost precedat de vocală și urmat de **i** vocală. Prefacerea iese comună tuturor Romînilor. Această prefacere se vede a fi mai nouă de cît a lui *a* accentuat urmat de *n* în *i*, dovadă *straiu* din *straniu*, a-decă *n* prefăcut în *n* muiat; iear *a* acc. urmat de *n* în *i*, nu.

Alte prefaceri a lui *n* în *n* muiat ca în *anî*, *spunî* sînt dialectale. Dialectală iese și cãderea lui *n* în *grîu*, *frîu*, *brîu*, *unã*=*o*.

Altă prefacere însemnată a lui *n* iese cea în *r*.

Prefacerea aceasta iese dialectală și dialectele ce o aveau au pierit atât în Dacia Traiană cât și în Macedonia, lăsînd înse, precum vom vedea mai la vale, destule urme.

Această prefacere nu se aplică lui *r* muiat, dacă trebuie să admitem că prefacerea a început după prefacerea lui *n* urmat de *i* altă vocală. În adevăr avem *intiniū spuniū* etc. și nu *intiriū spuriū* chiar în dialectul de la Măhaciū.—Prefacerea iese mai nouă de cât a lui *a* accentuat urmat de *n* în *i*, căci la Măhaciū (la popa Grigore și în manuscrisul de la Voroneți) aflăm pe *a* prefăcut în *i*, în forme ca *mîrū pînre* etc. ceea ce dovedește că *n* a trecut în *r* după ce trecuse *a* în *i*. Cum am spus, prefacerea lui *n* în *gn* este mai nouă de cât a lui *a* în *i* deci cu atîta mai nouă iese prefacerea lui *n* în *r*. Așa fiind dialectul nu poate să se fi început de cât după 1000.

Prefacerea se cunoaște în la Romîni și din Istria, unde și acuma o găsim în dialectul Romîn vorbit acolo. În Macedonia *virinlu* (veninul), *te vβicvezi* (te învenezi, te întristezi adecă) *vβevrōqe*—apoi *mărmintu* (mormînt) din *monumentum*: cuvintele *lăndură* și *virghiru* pot fi albaneze. Decî deși dialectul a luat început peste Dunărea, dar a fost dovedit acolo de dialectul cu *n* neprefăcut. Emigrații au dus acest dialect în Istria, unde-l vedem și a-zî, și în Dacia lui Traian. În această regiune înse dialectul deși a trăit sute de ani alături cu cel cu *n* păstrat, de la o vreme a fost de asemenea biruit. În limba de astăzi se găsește numai urme din acel dialect mort, dar mai numeroase de cât în Macedonia. Vom cită tot după Miklosich (Beiträge zur Lautlehre der Rumunischen dialecte, vo. III, conson. I pag. 64): *amerinț* pe *lingă ameninț*, *fereastră* (*feneastră* nu cunosc în dialectul nostru de pe aici, iese oare pe aiurea?) *cărunt*, *mărunt* pe *lingă mănunt mărunchiu* (zice Miklosichi după Cipariu nu știu înse de unde, în partea de sus a Moldovei nu se cunoaște)

pe lingă *măunchiū*, *mormînt*, *nimărū* pe lingă *nimănuū*, *pîngiri*, *părin*, *rărunchiū* (pe lingă *rinichî* la Muntenî), *rîndurea* pe lingă *rîndunea*, *sîngera*, *sînger*, *vergură* (pe la noi nu se cunoaște și nu știu dacă iese unde-va acuma popular). În locul unora din aceste cuvinte găsim la Macedonenî numai formele cu *n*, de pildă *mănuncliū*, *minutā*, *arricliū*.

În veacurile trecute iese dialectul acesta mai puternic și urmele mai numeroase. Așă în veacul al XVI-lea iese dialectul de la Măhaciū în Transilvania și poate același dialect în Bucovina (manuscriptul găsit de Dl. Crețu la Voroneț). În veacul al XV-lea se găseau în Moldova, de sus măcar, oameni ce vorbeau acest dialect. dovadă numele Цамър. фынтыркан, Рѹмърса culesse din documente moldovenestî din acel veac. Cum ca Romîni cu acest dialect iese numeroși în părțile acestea urmează din cuv. rutean *jurep* care ie luat de la Romîni și presupune formă *jurepu* în loc de *junep* din *juniperus*. Cuvîntul *putirā* de la ruteni. Poloni Cehi dovedește de asemenea că la Romîni împrăstieați pe la dînsii se zicea *puteră* ori *putirā* în loc de *putinā*. Romîni cu acest dialect trebuie să fie de peste Dunărea după cele arătate aici și anume nu pot să fi venit aici de cît după o mie, de vreme ce prefacerea aceasta ie mai nouă de cît a lui *a* în *i* și de cît lui *n* în *n* muiat. Pe de altă parte acești Romîni s'au deslipit de cei din Macedonia înaintea de prefacerea labialelor urmate de *i* și de prefacerea lui *e* în *ā* după *s*, *ș*, *ț*, *z*, *j*, *r*. De vreme ce asemenea prefaceri lipsesc aproape de tot ori chiar de tot în graiul din manuscriptul de la Voroneț și în Istria.

R n'a suferit prefaceri comune tuturor Romînilor de aceea îl lăsăm de o parte, spunem numai că forme ca *fănină*, *senin*, *suspîn* pentru *fărină*, *seren*, *suspîrū* par a fi de explicat tot prin fenomenele ce au însoțit pieirea dialectului de la Măhaciū, ori mai bine a dialectului cu $n=r$.

Din grupele de consoane unele au suferit prefaceri comune tuturor Romînilor, așă vom numi pe următoarele:

el=clī (cu *l* muiat adecă). gl=glī, ct=pt, cs=s, cs=ps.
qu (cv)=p, gu (gv)=b, gn=mn, ll=l, ll=l=li (*l* muiat).
tl=cl, s=st, se=st—st, lv=lb, rv=rb

Din aceste prefaceri unele sînt foarte vechi, din latină populară, altele mai vechi de cît amestecul cu Slavii și altele mai puțin sînt mai nouă de cît amestecul cu Slavii.

Prefacerea grupelor *clī* și *glī* în *ch* și *gh* prin trecerea lui *l* muiat în *iod* a avut loc în Dacia Traiană. În veclul al XV-lea jumătatea întâia, găsim în documente *Ureacle*, *Uncliat*. Această prefacere a lui *li* în *iod* iese deci începută aici. Românii au adus înse de peste Dunărea prefacerea grupelor *cl* și *gl* în *clī* și *glī*.

În numărul viitoriu vom arăta închierile ce trebuie scoase din fenomenele fonetice trecute aici pe di'naintea ochilor celor ce au cetit studiul de față. Deși închierile le-am scos pas cu pas, acuma înse le vom putea complectă și anî într'un tot organizat.

(Va urmă).

BCU Cluj / Central University Library Ioan NĂDEJDE.

UN BALON NOU

Problema cîrmuirii baloanelor dă de lucru de timp îndelungat multor oameni de știință și se apropie zi pe zi de deslegarea eea mai desăvîrșită.

Se știe că până acuma au izbutit mai bine căpitaniii Renard și Krebs la Paris. Dar și balonul acestora are greșala că nu poate ținea piept vînturilor chiar moderate și că în potriua acestora nu mai poate nici să se miște nici să fie cîrmuit. Construcția lor se deosebește în bine de a înaintea mergătorilor lor prin aceea că primind construcția (lui Giffart, Dupuy de Lôme și Tissandier) ieî au apropiat gondola, la care au pus helicea mișcătoare, foarte tare de balon și ast-feliu au făcut să fie gondola lungă de 30 de metri.

Acuma ingineriul Runge a luat patenta pentru un balon ce poate fi cîrmuit și care ie în stare se facă 36 de kilometri pe ceas.

Această construcție nouă pune mecanismul de mișcare la balon (și nu la gondola) și helicea lucrează acolo unde se concentrează rezistența aerului în timpul mișcării înaintea a balonului.

asă ca apăsarea și contraapăsarea lucrează una în potriva alteia în direcția axei și nu poate să se producă nici o turburare din rezultatele rezistenței aerului și lucrării helicei.

Iată cum a aplicat Runge principiul acesta.

A pus în jurul jumătății inferioare a balonului (care stă orizontal și are formă lungăreată) o impletitură solidă și ușoară (de treșie de mare ori de sirme de oțel). Acest schelet se ține de balon prin o rețea care înconjură partea de sus. La schelet iese pus mecanismul mișcătorii. Partea cu care merge balonul înainte iese în formă de paraboloid (pentru că astfel întâmpină cea mai mică împotrivire din partea aerului). Partea dinnapoi a balonului iese închisă printr'un fund semisferic. Aparatul pentru mișcare iese pus la partea dinainte și cirna la cea de dinapoi și dedesupt la mijloc sub centrul de gravitate camera care cuprinde mașina ce mișcă helicea, cărbunii, apa și călătorii. Pe lângă acestea la partea dinainte și la cea de dinapoi sînt picioare așa ca balonul poate șede bine pe pămînt. Toate aceste părți sînt legate nestrămutat cu scheletul solid al balonului. Puterea mișcătoare se comunică la helice printr'o curea fără sfîrșit (de cele ce ori cine a văzut la locomotivele ce se întrebuițază la trier). Ca mașina se va întrebuița o mașină de aburi sistemul Ahrbeker, mașină care nu cîntărește mai mult de 10 kilograme pentru putere de un cal-vapor. Poate să se întrebuițeze și un electro-motor, dacă s'ar dovedi mai de folos. Puterea mașinei se alege după mărimea balonului. Balonul iese lung de 40 de metri și în diametru de 8, deci mai mic de cît cele obișnuite. Runge a dovedit înse că pentru baloane mai mari (în diametru și proportional și în lungime) iese mai ușor de mers și de cîrnit. Aice vedem noi partea cea mai plină de viitorii a născocirei

Balonul poate fi cîrmit cu ușurință din camera. Cirna se poate mișca prin ajutorii a două sirme de oțel învîrtite pe două suluri puse la marginea părelui ce înconjură camera.

Ieste de însemnat și altă născocire : împărecheri de două baloane pentru a purta o singură camera. Helicele stau tot la partea dinainte : ori la fie-care balon cîte o helice, ori una singură la egala depărtare între virfurile cele întoarse înainte. Camera purtată de o păreche de baloane nu stă dedesupt, ci între amîndouă.

Balonul iese alcătuit ca să se poată scobori numai la locuri hotărîte și potrivite din timp. Pentru a se scobori nu-i nevoie să dea drum gazului, ci face de crește puterea ce trage în jos, și anume în modul următoriu. La cele patru colțuri ale camerei sînt suluri pe care iese strînsă sîrmă de oțel. Cum a ajuns balonul deasupra locului unde trebuie să se coboare, își micșurează iuțala până ce remine atîta de mare ca să stea nemișcată înotriva vîn-

tului. Balonul se aşază cu vârful în contra vîntului în cît nu-i primejdie de a fi balonul apucat dintr'o coastă şi se înlătorează pe cît cu puţinţă hlebănăturile. Apoi dau drumul sirmelor (lanţişoare mai bine) celor patru în jos până la pămînt. Acolo le apucă oamenii ce aşteaptă, le prind solid (în nişte belciuge de pildă) şi apoi cei din balon sucece regulat sulurile aşa în cît se scoboară încet încet până ce cele patru picioare se razimă pe pămînt. Pentru mai multă siguranţă îl mai leagă cu odgoane înnaite şi înna-poi şi oprese maşina. Ne avînd să pierdă gaz, pot întrebuiţa hidrogen pentru a împlea balonul. Supapele sînt puse numai pentru a le deschide la primejdie, adică s'ar umflă balonul aşă de tare în cît ar fi frică de crepat. Pentru a face economie şi în această privinţă se întrebuiţază următorul metod. În lăuntru balonului cu hidrogen ieste un balon sferic plin cu aier, acesta ieste ast-feliu aşezat în cît fundul cel semisferic al balonului celui mare alcătueşte partea din afară a balonului cu aier, iear cealaltă emisferă ieste înlăuntru şi le desparte pe amîndouă. Balonul cel cu aer poate fi deschis prin o supapă şi atunci hidrogenul prin apăsare dă afară aierul şi emisfera năuntrică se lipeşte peste cea ce alcătueşte fundul balonului celui mare. Dacă vroesc să-l împlă din nou cu aier lucrează cu o pompă care stă în legătură cu dînsul printr'un tub de cauciuc. Prin acest mijloc cheltueala cu hidrogenul se împuţinează foarte.

Balonul nu se sue mai sus de cît ieste de nevoie pentru a nu se lovi de case ori de copaci, adică până la cîte-va sute de metri. Cînd îi vorba să plece trebuie să se suie mai întăiu un balon mic ca să arăte puterea vîntului apoi se suie şi cel mare.

Pierderea de gaz prin exozmoză se compensază prin arderea cărbunelui şi prin evaporarea apei ; la nevoie chiar se pot arunca cărbuni pentru a uşurá balonul. Pentru întîmplări (cari n'au nici atîta probabilitate cît cele la carile ie supus drumul de fier) se afla în cameră ancoră şi odgon şi balonul poate să se coboare.

Notă. Această descriere o luăm din „Neue Welt“ care a publicat'o după „Elektrotechniker“. Cetitorii noştri îşi vor fi a-mintind de „Cirma baloanelor“ publicată tot în „Contemporanul“ acolo iera descris balonul D-lui Renard şi Krebs după „Revue scientifique“. Cum vedem progrese se fac, destul de iute. Tim-pul cînd vom îmblá cu baloane nu mai ieste departe.

T. U.